

DAS ZEITALTER.

יוצא אחת בשבוע.

Krakau, 26 December 1901.

גליון 50.

קראקא ט"ז טבת תרס"ב.

המז"ל:

חברת "אחיאסף".

תכן הענינים:

המז"ל

J. Ch.

ש. ב"ד.

א. ל. יעקבוביץ.

בן-ציון.

יהודה שטיינבערג.

דוד פרישמאן.

אל קוראי "הדור".

כך-הכל של אחת השאלות.

בארצות המערב. כו.

השקפה על דברי המדינות.

מאורעות ומעשים.

שמואל (חיון).

שושנה נדחת. (שיר).

שיחות חסידים. ה.

* * * (מכתב מאת העורך).

תנאי החתימה:

באוסטריה-אונגריה:

לשנה	14.—	קראנען.
לחצי שנה	7.—	"
לרבע שנה	3.50	"

ברוסיה:

לשנה	6.—	רו"כ.
לחצי שנה	3.—	"
לרבע שנה	1.50	"

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה	12	מארק.
באנגליה	12	" שילינג.
בשאר ארצות לשנה	17	פרנק.
בארץ ישראל	15	"

מחיר כל גליון 15 ק', 30 העל'.
בעד חילוף הכתבת 20 ק'.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פטיט 20
הילה, 10 קופ'.

כתבת "הדור":

בשאר ארצות:

Adminstr. „HADOR", Krakau, Gertrudy 16.

ברוסיה:

Verlag „Achiasaf", Warschau, Postkiste 25.

ההדר

(Das Zeitalter)

יוצא אחת בשבוע

שנה ראשונה

תרס"א-תרס"ב — 1901

המז"ל:

חברת "אחיאסף" ווארשא

קראקא, תרס"ב.

בדפוס יוסף פישער (גרָאָדנאָססע 62).

הדרור

יוצא אחת בשבוע.

המזל: חברת "אחיאסף".

תנאי החתימה:
באוסטריה-אונגריה:

לשנה . . . 14. — קראנען
לחצי שנה . . . 7. —
לרבע שנה . . . 3.50 —

בשאר ארצות:

באשכנז לשנה . . . 12 מארק
באנגליה לשנה . . . 12 שילינג
בשאר ארצות לשנה 17 פֿרנק
בארץ ישראל . . . 15 פֿרנק.

ברוסיה:

לשנה . . . 6. — רובל
לחצי שנה . . . 3. —
לרבע שנה . . . 1.50 —

מחיר כל גליון 30 הילר, 15 קופ.

בעד חילוף הכתבת 20 קופ.

מחיר מודעות:

בעד כל שורה קטנה פּמיט 20 הילר, 10 קופ.

Erscheint jeden Donnerstag.

Krakau, 26 December 1901.

Nr. 50 — גליון נ.

קראקא, ט"ז טבת תרס"ב.

אל קוראי "הדרור".

הגליון הזה הוא האחרון לשנתו הראשונה של "הדרור"... אבל במקום הקריאה הנהוגה אחר התחלה כזו בסוף השנה: לחדש את החתימה לשנה הבאה, — הננו באים בזה להודיע בדאבון לב לקוראינו, כי שנתו הראשונה של הדרור היא גם האחרונה ומעתה לא יוסיף עוד לצאת.

בנשנתנו להוצאת "הדרור" ידענו אמנם מראש, כי לא בנקל יכבוש לו דרכו, הסוגה בקו צימם מכל צד, ומראש היינו על כן גם נכונים להביא קרבנות, לפי כחה של חברתנו, למען קיומו של המפעל הספרותי הזה, אשר חשבנוהו לדבר שיש בו תועלת בעת הזאת. אבל גם חברה ספרותית, שנוצרה לא בשביל ליהנות מן הספרות, אלא בשביל להנאותה, — גם היא יש גבול לכחה ויש גבול להקרבנות שהיא יכולה ומחויבת להביא לכל מפעל כערכו, — ו"הדרור" עבר את הגבול הזה...

אוהבים לא מעט רכש לו "הדרור" במשך שנת קיומו, ואוהביו אלה בלי ספק ישתתפו עתה בצערנו על חלו מצאת עור. אבל כשם שלא יכלה האהבה האפלטונית לפרנס את "הדרור" עד כה, כן לא יספיקו אנחות אוהביו להשיבו לתחיה עתה. לא נשאר איפוא להם ולנו כי אם להתנחם בזה, שלא לחנם בא "הדרור" לעולם ולא כחולם יחלוף מבלי השאר אחריו כל רושם: הוא הוכיח בפועל, כי יש די כח גם בספרותנו הדלה לתת לקוראיה מ"ע שבועי הגון, המתאים למצב ההשכלה והטעם בזמן הזה, ואין הדבר חסר אלא שידעו הקוראים עצמם לבחור בטוב. הנסיון הראה אמנם הפעם, כי רוב קוראינו עוד לא הגיעו לידי כך. אבל — ההשכלה הולכת ומתרחבת והטעם הולך וטוב גם בקרבנו על ידי ההשפעה התמידית הכאה מן

החוץ, ויש יום, כן נחפוץ לקוות, אשר מכ"ע כ"הדרור" יהיה צורך מורגש לכל הקהל ונא חלקם של יחידי סגולה בלבד. ואז יכירו לטובה גם את "הדרור" על כי פנה את הדרך לפני הבאים אחריו.

המזל.

סך-הכל של אחת השאלות.

דבר ידוע הוא, או אולי דבר שאינו ידוע, כי הסופר העברי אינו אוהב ביותר לקרוא דברים שיצאו מעטו של סופר אחר; וגם כשהוא משפיל את כבודו להציץ ב"מאמר" של סופר אחר, או אין כונתו חיו לקרוא את הדברים כקורא פשוט, החפץ לשמוע ולדעת וללמוד, כי אם כבעל דין קשה הקורא רק לשם "בקורת מנתחת", ככדי לחפש חטאים בסגנונו ובהגיונו של בעל המאמר, ובטרם עוד יתחיל לקרוא, וכבר נמר בלבו למפרע לכתוב "השנות" על המאמר ולהוכיח דוקא את ההפך ממה שיהיה כתוב בו, יהיה מה שיהיה, או יש גם להפך, שהסופר, כשיבוא לכתוב אחרי ימים רבים או מעטים, על אותו הענין בעצמו שעליו דן המאמר הקודם לו, לא יזכיר כלל את המאמר, כי אם יתחיל לדבר על הענין מ"בראשית", כאלו לא נכתב עדיין שום דבר על אדותיו, ובהיותו משתדל להוסיף איזה דבר משלו, הוא מבלבל עיני את עצם הענין יותר ויותר.

באחד מגליונות "הדרור" נדפס מאמרי "שתי רשויות", אשר בו דנתי על שאלת "הרבנות הכפולה", ובדברים ברורים אמרתי להוכיח את הסכנה הנדולה הנשקפת לקיום היהדות מן "השניות" הבויה והמשחיתה הזאת, ואיעץ עצה פשוטה לבטל את "השניות" ולבחר לנו רק רב אחד שיהיה רצוי גם לממשלה גם לכל בית ישראל, כלומר רב גדול בתורה וביראת שמים שידע גם שפת המדינה וגם יתר עניני חול כמדת ההשכלה של תלמיד המחלקה הששית בבית ספר בינוני (כי יותר לא תדרוש הממשלה). — מאמרי נדפס; וממילא קרה למאמרי זה את אשר יקרה עפ"י בענינים כאלה: הסופרים באו

המוסד הזה הלך ורע, הלך והתנוול. אין שני זרירים יכולים לישון על דף אחד. הרב הרהני לא יחשוב את עצמו כסגן של הבלבל הכותב תעודות לידה, והרב הגשמי בודאי לא יחשוב א"ע כעוזרו של היהורי "העתיק" אשר ידיו מלוכלכות בשפיר ובקורקבן. ובכן הלא אך שאלה תפלה ומיותרת היא לגמרה: מי הבזה את מי? עצם ה"שניות" היא המבזה את הרבנות בכלל! ואפילו אם ה"גשמי" וה"רוחני" יהיו שניהם בחייו המין האנושי, גם אז תהיה הרבנות בזויה בעיני כל, מפני שהיא כפולה ולא אחת. עיקר השאלה צריך להיות אך ורק: למה לנו רבנות כפולה, אם אפשר שתהיה אחת?

אבל לאסנה של השאלה העיקרית הזאת. נתן הסופר ההוא בדבריו ענין חדש לענות בו, ענין שאינו נוגע באמת לשום אדם ולא לעצם השאלה. והסופרים שבאו אחריו העלימו עיניהם מעצם השאלה והתעסקו רק ב"ענין החדש", ויקראו: מה? אתם אומרים כי "הרבנות מטעם" השפילה את כבוד "הרבנות הרוחנית"? להד"מ אדרבא ה"רוחניים" מתאמצים תמיד להכאיף את ריח ה"גשמיים" בעיני העם; ולא עוד אלא שה"רוחניים" שלכם, שאתם מתנענעים עליהם כל כך, אינם כלל אנשים מן הישוב. מעשה ברוחני פלוני וכו', ישוב מעשה וכו'.

הלא כזה הוא תוכן המאמרים של הר"ר שמריה הלוי, ומנחם-אבי ("הדור" גליונות 20, 35, 36). אבל, אדוני הנכבדים! למה זה אתם משתמשים מפני עיקר השאלה ומה יתנו ומה יוסיפו לנו ספורי המעשיות והמחקרים בהיסטוריה של הרבנות הכפולה ובפלסופיה של ההיסטוריה היפה הזאת? כלום אין אנו כלנו מורים שהרבנים שאינם יודעים דבר מלבד מעט הנמרא ו"ורה דעה", אינם מוכשרים בשום אופן וגם אינם רשאים (לפי דינא המלכותא) לעמוד בראש העדה? הלא רק בשביל כך נשאלה השאלה, ובשביל כך היתה העצה כי הרבנות צריכה להיות אחת, והרב האחד צריך להיות לא רק גדול בתורה וביראה, כי אם גם בקי בחכמות חיצוניות" (לפי השעור הקטן שדורשת הממשלה). ואתם, אדוני הנכבדים, עוברים על כל זה בשתיקה; ומה וצאת אחת משתים: או כי לפי דעתכם אך טוב לישראל שתהיה הרבנות כפולה לעולם ועד, או כי לפי דעתכם אי אפשר כלל שרב למדן וירא שמים יוכל ללמוד (כמובן בנעוריו, בהתעדרו ל"רבנות", כאשר אמרתי במאמרי, ולא לעת זקנה) לרבר בן בשפת המדינה ולרכוש לו את מעט ה"השכלה" שדורשה הממשלה. אם כזאת היא דעתכם, הגידו נא אותה בפירוש והוציאו אלינו את מופתים וסברותיכם ונדען. אבל למה לנו אותה הפולימיקה הטפלה בענין שאינו נוגע כלל לעצם השאלה?

בין כל המאמרים שנדפסו ב"הדור" לשאלת הרבנות, משך אליו את עיני ביהוד מאמרו הקצר של הר"ר אייזנשטאדט ("הדור" גליון 39). יען כי בו מצאתי איזה חידוש וגם עצה טובה: לשלם לרב שכר די מחיתו ולבטל לגמרי את ה"הכנסות" הצדדיות המשפילות את כבוד הרב ועושות אותי למין "שנורר" בזוי. העצה הזאת, אף כי המשמיע אותה התכוון בה רק לתקן וליפות את "הרבנות מטעם", בכל זאת תוכל להועיל גם לפתרון שאלת הרבנות בכלל. כי אפילו אם סוף סוף יבוא יום והרבנות תהי אחת, גם אז טוב לעשות כעצת הר"ר אייזנשטאדט ולקצוב להרב האחד שכר קבוע בלי שום "הכנסות". כי גם הרב האחד יבאש ויתכזה ויקל בעיני העם, אם יפשוט יד לבקש את "הכנסותיו" כאחד הקבצנים. — ואולי יהיה נחוץ או (כלומר לכשתהיה הרבנות אחת) להשתדל לבטל את משפט

חזרו על הענין, זה בכך וזה בכך, ואולם לא חדשו דבר ולא הביאו את עצם השאלה אף כמלוא נקודה אחת מן המקום אשר היא שם והלאה, ואיש לא שאל את נפשו: מדוע זה אטפל שנית בענין שכבר קדמני בו אחר, אם להתרת השאלה אינני מוסיף כלום?

במאמרי ההוא לא היתה כונתי לכתוב לשון הקדש לשמה, כי אם לברר וללבן ככל האפשר את שאלה "הרבנות הכפולה" (גם שם זה לי הוא!) ולהציע עצה, שהיא לפענ"ד הפתרון היחידי לשאלה זו. בלבי אמרתי כי הסופרים, אם יקרה המקרה שהם יקראו רגע אחד או שנים את דברי ויבואו אחרי לרון באותה השאלה, ישינו על דברי ויזכירו בטולם, או יגלו בשאלה זו צד חדש שנעלם מעיני, וכדומה. אך לא! לא מינה ולא מקצתה. כלם התחילו מחדש, מ"בראשית"; ומה שמצער אותי עוד יותר: אף אחר מהם לא הציע שום עצה ופתרון, איך לבטל את השניות הכוזבה והמשחיתה, אלא שזה מקונן וקובל על הרבנים ה"רוחניים", וזה — על ה"גשמיים"; זה מספר מעשיות בנוגע למנהגי ה"רוחניים", וזה — מעשיות בנוגע למנהגי ה"גשמיים", זה אומר ה"רוחניים" אשמים, וזה משיב: לא כי ה"גשמיים" אשמים — והשאלה כמקומה עומדת!

בטוח אני ש"הרבנות הכפולה" עתידה להחריב את היהדות עד היסוד; ברור לי כי עצם דבר ה"שניות" נותן את היהדות לחרפה ולקלסה בעיני בנינו — ואני מתמרמר מאד כראותי כי סופרים עברים מתאמצים לסבך ולבלבל את השאלה עוד יותר ומעכים את פתרונה, ע"י מה שהם באים רק לטחון קמחא טהינא.

הראשון אשר התעורר אחרי לקול תרועת המלחמה, היה ה"מרדכי בן הלל הכהן, במאמרו "על הרועים הרעים" באחד מגליונות "הדור". אבל האם בא וחדש דבר והוסיף דבר על דברי? לא! הוא בא רק וקוצף מאד על אלה שמציעים הצעות, איך ליפות ולהיטיב מעט את "הרבנות מטעם", למען תאריך עוד ימים. אבל הלא זה הוא הדבר אשר בשבילו באתי גם אני במאמרי. גם אני אמרתי: "בשאלת הרבנות אין כל מקום לפשרנות; רב אחד למלכותא דארעא ורב אחד למלכותא דרקיע — זה מצב לא טבעי". גם אני אמרתי: "סופרינו, בדברם לפעמים על הרבנות הכפולה, הם מבקשים רק תחבולות לתקנה וליפותה מעט, אבל חלילה, לא לשרשה ולבטלה כלה למען תהי הרבנות אחת". גם אני אמרתי: "אין לנו חפץ לא ברב "רוחני" ולא ברב "גשמי" — אבל יש לנו חפץ וצורך ברב אחד, ברב כמו שנאמר בחקות הממשלה וכמו שנאמר בספר דברי ימינו. בדורות הראשונים היו רבנינו ראשי העדה, מאשרי העם, מחנכיו ויועציו, מקרבי הקצוות, מחוקי השלום והאחה בבית וסנגוריו ולוחמי מלחמותיו ומיימי קרנו בכבוד בחוץ. ובזמן הזה נחוצים לנו רבנים כאלה עוד הרבה יותר". והי מרדכי בן הלל הכהן עשה את הדברים האלה לפנת מאמרו, אלא שהוא מוסיף עוד נוסף משלו, והנוסף הזה היה אחרי כן לסלע המחלוקת להסופרים שבאו אחריו, ובשביל כך נעקר עצם השאלה ממקומו, ואיש לא זכר עוד כי מן הנחוץ הוא גם לפתור את השאלה.

כי הנה הי מרדכי בן הלל הכהן כונן את כל חציו לא אל השניות הזוויה (כאשר עשיתי אני), כי אם רק אל "הרבנות מטעם", והוא מחליט כי "הרבנות מטעם" נרשה והשפילה עד עפר את הרבנות הטהורה, את הרבנות ה"רוחנית". והנה באמת אחת היא לנו מי נרש את מי ומי השפיל את מי; באמת, שניהם כאחד טובים, כאשר כבר אמרתי במאמרי: "כל זמן שהרבנות תהי "כפולה", ילך

חיות בעם, ולמשמע הצעות כאלה יחרר ממקומן. הליברלים הציעו לקבוע תפלה בצבור בראשון לשבוע כרוכ פאר והדר ועם דרשה, באופן שתהיה לעבודה זו צורה של עבודת החנ. כמו כן הציעו, להסיר מסדר התפלה את השפה העברית ולהתפלל רק גרמנית. באופן זה היתה המלחמה על אודות שני ענינים עיקריים של היהדות: קדושת השבת ושפת עבר.

הליברלים הבטיחו בכרוזיהם, כי חלילה להם לבטל את קדושת יום השבת, אלא בשביל העם שנמנע מלבוז לבית התפלה ביום השבת מפני הטרדה יקבעו ביום הראשון סדר תפלה עם דרשה, בעם עשתה הצעה זו רושם מכוער מאד. רובם לא האמינו כישרת לב המציעים, ויחדשו אותם כי מחניפים הם להעם, להרחיקו מאחרי דת אבותיו. ואפילו המועטים שלא חשדו אותם כזה טענו: אפשר שכונתכם רצויה, אבל במעשיכם אתם אומרים להכחיר את היהדות. מכיר אני ביהודים, אשר פרקו מעליהם כבר עול תורה ועול מצות, ואפילו ביו"כ לא יבואו להתפלל; ועם כל זה, כאשר שמעו, כי קמו חכרות אנשים חטאים, לבטל את קדושת השבת ולדחותה ליום הראשון כמנהג העמים, חרה להם מאד וימהרו לברור פרנסים קונסרבטיבים, אשר הבטיחו, כי חלילה להם מלעשות כזאת, וכן ראיתי—ועל זה שמחתי נשים עושות כמעיל קנאה להיהדות ורבו בכעליהן שחפצו להספח אל הליברלים, ולרוב הצליח בידן להפריד את החבילה. מטעם זה היה כדבר הוד, כי יצאו הליברלים מנוצחים באופן מכוער מאד, והם כושים כעת להרים ראשם. ממספר שבעת אלפים ושבע מאות בוחרים, שחוו דעתם, נפלו בנורלם רק אלפים וארבע מאות, והשאר הלכו אחרי הקונסרבטיבים.

ובנוגע לשפת התפלה בצבור, היה עם לב הליברלים באמת לדחות את השפה העברית ולהקים תחתיה את השפה הגרמנית. ולא רק מעשה כזה הוא מכוער, אלא אפילו כונתם היתה מכוערה. הם טענו, כי העם איננו מבין שפיע, ולכן חייבים אנו להתפלל גרמנית. על הטענה: למי לא תתנו לב, כי ילמדו בנינו עברית? ענו: אפילו אם ילמדו עברית לא יתפללו בשפה זו, מפני שנכריה היא לנו. אין ספק לנו, כי חנופה מנונה היתה סבת ההצעה הזאת, עדיין לא התגרמנו היהודים למדי, ומחוייבים הם לוותר על השרירים האחרונים של היהדות ההיסטורית, כדי שיהיו גרמנים נמורים. האנשים האלה מוכים בסנורים, ולעולם לא יראו נכוחה. עדיין לא שבו מרעתם, ועוד הם אימרים: רק אסימילציה שלמה תצילנו מרעתנו. ואמנם האמת היא, כי גם הקונסרבטיבים אינם טובים מהם בפנה זו, אלא שהשכילו הפעם לשאת פנים לחפץ העם, ובראותם, כי רוב היהודים חרדים עוד על קיום השבת, הגם שאין בידם לשמר כראוי, ועל שפיע, הגם שאינם יודעים אותה, — לכן הבטיחו, כי לא יגעו בקרשי האומה לרעה. מטעם זה נבחרו כרוכ דעות.

בפעם הזאת התערבו גם הציוניים במלחמת הבחירות. החזון הזה הוא המפליא ביותר, מפני שחדש הוא בערת ברלין. מספר הציוניים בעירנו איננו מרובה כל כך, וזולת זה רובם אנשים צעירים שאינם עומדים עוד ברשות עצמם ואין להם זכות לבחור בקלפי, מפני שאינם מכניסים כלום לקופת הקהל, ואפילו המנהיגים והראשים של החברה הציונית בברלין אין להם זכות הבחירה—זולת לאחד מהם. על פי הדבר הזה היה לשער מראש, כי לא יבחרו במלחמת הבחירות, אלא חפצם היה, לנסות את כחם, ואולם אם היו יודעים בטיב תכסיסי מלחמה, אין ספק, כי היו מושכים רבים אחריהם. בבחירה זו היו להם שלש מאות ושבעים ושש דעות — מספר קטן בערך, ועם כל זה משתומם אני גם על המספר הזה, והוא סימן מובהק בעיני, כי יש עתידות טובה להציוניים — אם לא יעשו מעשי נערות. הנה תיכף, כאשר החלה התסיסה, אמרתי להם: אחי, ידוע תדעו, כי רק באופן זה תנצחו במלחמה, אם תלכו אל העם המצפה לנאולה משעבוד גדוליו, מן היהדות המכוערה של העשירים. הנה פה יש אנשים הקובלים על מעשה הצדקה שבעירנו, כי איננה על צד היתר טוב. שם קובלים בע"מ יהודים, כי בכל הודמנות, שיש למנהיגי הקהלה למסור עבורה, הם בוחרים או בנוצרים, מפני דרכי השלום, או במקבלים עשירים ואל בעימ העניים לא ישימו לב. בקצת אחינו עדיין נמצא ניצוץ של אהבה להיהדות, והם קובלים על הפרנסים, שהם נשורי קרתא ובעצמם יבזו כל קודש. לכן שימו לב לכל הדברים האלה והטכיעו על

הבחירה אחת לשלש שנים, ולבחר את הרב האחד לכל ימי חייו או לכהפ"ח לפרק זמן גדול יותר משלש שנים.

והנה לא אכחד כי זה לא כבר גלה סופר אחד (ה מירקין ב,המליץ) את דעתו, כי אך טוב לישראל שתהיה הרכנות כפולה, וכיד ידיעתו הגדולה בהיסטוריה הביא ראיות מדברי ימינו כי גם בימי קדם היה לנו נשיא ואב"ד, מלך וכהן גדול, וכיוצא בזה, אבל אקוה כי הסופרים הנכבדים אשר אליהם אני פונה במאמרי זה, אעפ"י שגם הם בודאי בקיאים בהיסטוריה, בכי יחוקו את החלטותיהם בנמוקים יתר פשוטים ויתר מובנים ויתר הגיוניים מנמוקיו של ה מירקין. הנה ההיסטוריה על משכבה בשלום! דור דור וצרכיו, דור דור ומנהיגיו. מותר להקיש מדברי ימינו רק על הדברים המתאמים עם תנאי חיינו גם עתה, אבל לא לעשות את ההיסטוריה לאדון לנו ולעשות הכל ככל אשר עשו אבותינו ואבות אבותינו! די לנו ב"סבל הירושה" של מנהיגים אחרים, ולמה לנו עוד להגיש גליונו לנחשותם של מנהיגים היסטוריים שאין להם כל שרש בדתנו?...

J. Ch.

בארצות המערב.

מז.

העדה הישראלית אשר בברלין היתה בימים האחרונים, תשואות מלאה, כי בררה לה אחרי קולי קולות ודברי ריב וצעקות מכל עברים עשרה פרנסים ומנהיגים. בכל יום ויום באו לנו מגלות עפות, כרוזים, תזות דעת, מחאות, טענות, קובלנות, דברי ריב, התנצלות וכיוצא בזה. פעם אחר פעם היו אסיפות גדולות הומות מאדם רב, והמדברים השמיעו דברים חוצבים להבות אש, להעיר ולעורר את הלכבות. וכאשר הצעתי פעם אחת באסיפה כזאת, כי מהיום והלאה ישאו מדברותיהם רק אנשים שיש להם להגיד חרשות ומעילות, הריעו עלי, הראתם אסיפה עממית בלי פטפוטי מלים, בלי נזומאות והפלגות? כל אחד ואחד השתדל להגביר את קולו ולהגדיל את התמהון וההתלהבות בלב השומעים. אחד אמר, למשל: הנה אנחנו פה נלחמים, קונסרבטיבים וליברלים; אחריו בא השני ואמר: פה אנחנו נלחמים, יהודים ואינס'יהודים; והשלישי הגדיל עוד ויאמר: ריב לנו בין בני התרבות והישוב ובין אנשים שאינם מן הישוב. באופן כזה עברו עלינו ימים מרובים, עד כי לבסוף היתה הבחירה, והקונסרבטיבים נצחו כרוכ דעות גדול—לתמהונם הם בעצמם.

שתי כתות נלחמו הפעם, כת הקונסרבטיבים האוכלים טרפית ומחללים שבת ומכבים את המועדות ואינם יודעים אפילו צורת אות עברית—אלא שהם מוסרים נפשם על קיום היהדות, וכת הליברלים, שגם הם אוכלים טרפות ומחללים שבת ומכבים את המועדות ואינם יודעים אפילו צורת אות עברית—וגם הם מוסרים נפשם על קיום היהדות. ואם כן על מה נלחמו? בעיקר הרבר היה זה ריב משפחות. קצת עשירים מעדתנו חפצים למשול בהצבור, אלו היונו צריכים לכל הפחות למאה פרנסים, אפשר שהיו מחלקים ביניהם את הגדולה והתפארת. ואולם כהיות כי צריכים אנו רק לעשרה פרנסים, בהכרח כי יתגרו משפחות עשירות זו בזו—ולזה יקראו מלחמות הבחירות, ואולם הפעם עברה המלחמה מבלי משים מתחום אותן המשפחות ונכנסה אל העם. המלחמה היתה באמת תסיסה עממית.

בהיות כי אין בין הליברלים והקונסרבטיבים ולא כלום, עמדו הראשונים וחדשו הצעה אחת, אשר בשלה נפלו ביום הבחירה, הם האמינו, כי הרבר הזה היא רק שיחה בעלמא ולא ידעו, כי יש עוד שריר של

אשר היה כאניה מטורפת בלב ים סוער. לא בדבר שפתים יעצרו כעת בעם, אלא בכח אדיר ונמרץ ובידים חרוצות. הימים הבאים יורונו, אם מוכשר השר קערבער להוציא מחשבה כבירה כזאת לפעולה.

וגם בנרמניה רב השאון בימים האחרונים. בועד המדינה דברו הרבה על דבר שער המכס, וביחוד עשו דברי אונסט בעבל, המדבר בשם הכת הסוציאלי, רושם גדול. ואולם אין ספק, כי כל הדברים לא יועילו, ומנוי וגמור בדעת הממשלה לעשות נבקשת הקרקעיים. רושם גדול עשה גם חוות-דעת מה'ע הרוסי, 'יויעסטניק פֵינאנסאָוו', אשר ידבר בשם שר-האוצרות, ודברים האלה נשמעים כעין 'אזהרה אחרונה', כי אם תעמוד ממשלת נרמניה בדעתה לקבוע את שער המכס, וביחוד לסגור שעריה בעד תבואות ארץ רוסיה, אז לא תעמוד זו מנגד ותשלם לה מדה כנגד מדה, באופן כי האינדוסטריה הגרמנית תפסיד עי'ז הרבה. האזהרה הזאת הסבה רעש גדול במכה'ע הנרמנים— אבל גם זה לא יועיל.

ועוד הם מדיינים זה עם זה בדבר שער המכס, והנה מ א ר ע ו ר ע ש ע ן הרניו את הלבבות. וורעשען היא עיר קטנה במחוז פוזנא. ושם קרה הדבר, כי צוה שלטון בתי-הספר למנוע את המורים מלהורות את ילדי בית הספר פולנית, אלא גרמנית. בשכבר הימים היתה ממשלת פרוסיה מקלת מעט בדבר והתירה ללמד את למודי הדת פולנית, מפני שלמודי הדת צריכים להתקבל על לב התלמידים, וזה אפשר רק אם ילמדו אותה בשפת מולדתם. ואולם בשנים האחרונות התחילו לצעוק אל הממשלה, כי הפולניות הולכת ונוברת בשלויה, פוזנא ופרוסיה המערבית, ולעומת זה הולכת הגרמניות ופוחתת. כבר חבל ביסמרק תחבולות על הפולנים בסגנון 'הבה נתחכמה' ולא עלתה בידו כלום. הסכום מאתיים מליון מרק, שהוציאה ממשלת פרוסיה בכדי להרחיק את הפולנים מעל נבולם, לא לבר שלא הביאו הפסד-הפולנים, אלא אדרבה, הם החזיקו מעמד על ידי גשם נדבות זה. הפולנים שלא יכלו להתחזק על הקרקע מהרו למכור את שדי אחוזתם להממשלה, כאשר חפצו, והם לקחו את צרור כספם ונתישבו בערים, ושם הם עושים חיל במדה מרובה. לשעבר היו יושבי הערים רובם גרמנים ומעוטם פולנים, ואפילו ננעון, זו העיר הפולנית, היתה רובה גרמנית, עכשו נשתנו העינים, ובעיר פוזנא, בירת המדינה, רבים כבר הפולנים על הנרמנים. ואלו האחרונים דואנים לאחריהם ומפחדים מפני הפולנים הדוחקים את רגלם. ובינתיים קמו הלאומיים הגרמנים לצעוק חמס אל הממשלה, וזו חשבה מחשבת 'לעמוד בפרץ'. בכלל תחבולותיה היה גם כן, לאסור אסר על המורים ללמד בבתי הספר פולנית, ואפילו למודי הדת יהיו בגרמנית. עי'ז חרה אף הפולנים, ובעיד וורעשען הסיתו את התלמידים והתלמידות, שלא ישיבו על דברי מורה הדת כשאלו את פיהם גרמנית. הרבה דבר המורה על לב תלמידיו, שלא יקשו את ערפס, וגם ראש שלטון בתי הספר דבר על לבם שלא יעשו כזה, אבל התלמידים אטמו את אזנם וסגרו את פיהם. אז יסרם המורה באופן הרגיל והמקובל בבתי הספר. ואז קמה צעקה גדולה בעיר: הנה ילדינו מוכים בידי הנרמנים הארורים! כל העיר היתה הומיה, ורק בקושי גדול הוקם הסער לדממה. מפריעי השלום נדונו כעת בעיר ננעון בענשים קשים, ועל זה רב השאון בין הפולנים, ובפרט בערי נליציה נאספו תלמידי בתי הספר לחרף ולגדף את הפרוסים. בעיר לבוב באו לפני בית הקונסולט הגרמני וסקלו באבנים לעומתו. אמנם הסער קם לדממה, אבל עדיין הלבבות סוערים. אין ספק, כי לא טוב עשה שלטון בית הספר בוורעשען להכריח את הנערים והנערות לדבר בשפת עם אחר, ובפרט בלמודי הדת. כזה טוענים גם מכה'ע המדברים בשם הקונסרבטיבים, ואולם גם

הציוניות צורה דימוקרטית. ציוניות כזו יבינו בני העם. ובהיות, כי להצלחתנו אין עושים בקרבנו הברל בין חברי הקהלה, אלא כל אחד המשלם ששה מרק לשנה הוא בוחר—לכן הנקל לנו למשוך אחרינו את הרוב. הציוניים הסכימו לדעתי— ועשו אחרת. הכרוו ששלחו אל העם היה 'בלי טעם ובלי ריח', מליצות ריקות, שאין נפש העם מסוגלת להבין להן. ורק כיום האחרון לפני הבחירה, כאשר קראנו עצרה גדולה מכל פנות העם, הצליח לנו, להטעים את הדברים ולהמציא להעם מושג נאמן עיד השתדלוחנו, או קבענו תחומין בדבר וקראנו אל הבוחרים: רצונכם לצאת משעבוד, יועצי סתרי המסחר, נרשו אותם מבית שלטון העדה. הכרוו הוה עשה לנו את הנפשות המעטות, שהרי הציוניים בעצמם אינם 'בעיבי'.

זה היה לעי'ע. לאחר שלש שנים תדיה עוד הפעם בחירה לפרנסי הקהלה, ואז אפשר להציונים לחפוש מקום בהנהגת הקהלה, אם יפטרו מן המליצות הריקות והדבורים המלהיבים ויתנו לבם לעבודה. אין ספק לי, כי הציוניות מתפשטת והולכת; ולא זו בלבד, אלא שהיא תופשת מקום בעם ותוכל להיות לו על תחיה. אלא שהציוניים שלנו הם על פי הרוב בבחינת 'נר שנתגיר', או 'תינוק שנשבה בין העכו'ם'. לא רק את היהדות אינם יודעים, אלא גם את האומה הישראלית אינם מבינים. הציוניות שלהם הוא הלאומיות הגרמנית בנוסח יהודי, אותה הלאומיות שאין לה פרי אלא פרחים—והפרחים אינם טבעיים כי אם עשויים בידי אדם. החסרון היחיד גדול בדבר הוא, כי אין להם כשרון המעשה. אינם יודעים כמה להחל. מלהיבים הם לבות הקהל, אבל אי אפשר להם להשפיע על הקהל.

איני כותב הדברים האלה בתור שונא להציוניים. כלם ראו, כי בכל כחי עברתי לטובתם במשך ימי פולמוס הבחירה; אבל כותב אני את דברי בתור אוהב מוכיח. כפעם בפעם נקעה נפשי מהם על עשותם 'מעשי נעוה', אלא על כל פשעים כסתה אהבה, בראותי בהם אנשים צעירים, מוסרים נפשם על תקנת עמנו. ואולם ההתלהבות לא תחיה את אומתנו. ואפילו אם יהיה כזה, הנה אפשר להיות עם בהתעוררות, אבל לא לפרנסו ולקיימו. לתכלית זו נחוצה עבודה מתמדת וחרוצה. וכל הימים שאין אני רואה כזה בין הציוניים, לבי ימאן להאמין, כי ממלאים הם את תפקידם.

ש ב י ד

השקפה על דברי המדינות.

(עניני הממלכה באוסטריה. — אזהרה אחרונה מפי השר קערבער. — הוכוחים בועד הסדיני בגרמניה. — שער המכס. — מאורע וורעשען. — דברי שלום בצרפת).

דבר שלח השר קערבער היושב ראשונה במלכות אוסטריה, להחריד הלבבות ולהרניו את באי כח העם בועד המדיני. כבר נשל כח הסבל, והוא נלאה שאת את טרחם ומשאם וריבם, אשר בו בלו זמנם מעת שנפתח הועד המדיני ועד כה. דבר של ממש לא נעשה עוד, ובכל יום ויום באים המורשים על פי העמים השונים עם תביעות לאומיות שונות. ואם אמרה הממשלה לפיים שלוחי אומה זו, התרעמו עליה שליחי האומה האחרת. החדש גבר בלב כלם, והאחד מביט בחברו בעין צרה וברגש קנאה. השר קערבער אמר עתה, כי כבר נלאה בדברי ריבות אלה. ואם לא ישובו נבחרי העם מדרכם— אז עתידה הקונסטיטוציה להבטל ולעבור מן העולם. הדברים האלה העלו שרטון בלב מורשי העם, וכבר נגשו לשאול את פי השר כחשאי, מה בדעתו לעשות, ואיך הוא חושב להפר את חקי הקונסטיטוציה? הוא ענה, כי אין בדעתו לעשות כזה, ורק שההכרח עצום, ועל מורשי העם להיטיב דרכם. איך שיהיה, הנסיון הוכיח, כי לא על נקלה ירפאו את הפרלמנט האוסטרי,

מחמדים 13,888,000, יהודים 5,189,000 ובוריסטים ועובדי אלילים 644,000. היהודים ברוסיה הם רק בערך 4.18% במספר כל התושבים. בחמשים פלכי רוסיה האירופאיים יעלה ערכם עד 4.03%, ובפלכי המערב מן 11 עד 17%—ביום ד' להגנבה היתה אספה כללית לציונים דיקטרינוסלב תחת נשיאות ה' מ. מ. אוסישקין. אל האספה באו כשמונה מאות איש וביניהם הרבה מבעלי המניות של הבנק הקולוניאלי. אחרי משא ומתן ארוך אם על הבנק להחל תיכף את פעולתו או אם עליו לחכות עד אשר יגדל סכום הכסף הנאצר, נתקבלה הצעת ה' מ. מ. אוסישקין כי על הבנק לפתוח סניף אחד בא"י וסניפים אחרים בארץ רוסיה, להראות את פעולתו החיה, בתור צירים להקונגרס נבחרו ה' ה' מ. אוסישקין וטאפאראווסקי—פקודה יצאה מלפני שר השכלת העם ברוסיה, כי באוניברסיטה התרקובית התקוממו מרבית הסטודנטים מן המחלקה החמישית של הפקולטה להכמת הרפואה ויסיתו את חבריהם לרדוף את הסטודנטים אשר לא לקחו חלק בהפרעות בשנת 1899. ממספר 124 הסטודנטים אשר במחלקה החמישית היו כון המתקוממים 95 איש, ובהם עדת תלמידים עברים יותר מחמשים איש. ואלה מעשי המתקוממים: בירח אקטובר דרשו הסטודנטים האלה מאת הרפוסורים, כי לא יקחו מחבריהם אשר לא השתתפו בהפרעות להתחנך בעבודת הרפואה וגם לא ימנו ברופאים ובעוזריהם בבתי הרפואה כל האנשים אשר לא נקבו בשמותם ברשימה הערוכה על ידם. מקצת הפרופסורים נאותו למלאות איזו ממשאלותיהם, אבל בזה לא השקיטו את סערת פורעי הפרעות. ביום 29/11 התאמצו הסטודנטים לקרוא אספה להמתיק סוד בדבר תלמידי ביה"ס לרופאי הבהמות בחרקוב אשר בגלל הפרעות הוצאו מביה"ס. אחרי זאת הסטודנטים מן האוניברסיטה הלכו ברחוב סומסקאי וינפצו את החלונות בבית מערכת מכה"ע "יוני קראי". ביום 29/11 התאספו כמאתים סטודנטים באוניברסיטה וימתיקו סוד, כמה להביע את רגשי השתתפותם בצערם של תלמידי ביה"ס לרופאי הבהמות, ויחליטו ברוב דעות להדול משמוע בלמודים. ביום 30/11 התאספו בשלש מאות סטודנטים אל הלחקה אשר השמיעו הפרופסורים מעקא וואגורסקי ויפרעום מלהטיף את לקחם. ביום 1/12 התחדשו הפרעות, ולרגלי הדבר הזה נפסקו הלמודים ביום ההוא, וע"פ פקודת שלטון האוניברסיטה הוצאו מקהל הסטודנטים 52 תלמידים אשר נמצאו עונים בתור פורע הפרעות. שר ההשכלה הציע לפני המפקח על גליל הלמודים (החרקובי: 1) לבלתי הפסיק את הלמודים באוניברסיטה; (2) לגשת תיכף אל החקירה והדרישה לברר עון הסטודנטים פורעי הפרעות ולהטיל עליהם עונש כפי מדת עונם, אם כניופה ואם בגירוש מן האוניברסיטה לזמן קצוב; (3) לבקש מאת הפרופסורים כי יעמדו על מכונם ויעזרו למנהל האוניברסיטה למנוע בעד פרעות הסטודנטים.— ביום 20/11 התאספו חברי הועד לחכרת התמיכה באוריסה לאספה לזכר יום מלאת עשר שנים לפטירת ראש החברה ואחד ממיסדיה ד"ר ליאון פינסקער. האספה נפתחה ע"י ממלא מקום היו"ד, ד"ר הימלפארב, אשר במשאו הקצר והנעים מסר להשומעים תמצית רעיונותיו של המנוח, כפי שהם ניכרים מתוך מחברתו "אויטאעמאנציפאציען". מוכיר הועד, מ. ל. ליליענבוים, קרא דין וחשבון ע"ד פעולות המנוח בהיותו ראש החברה ועסקן בעניני ישוב א"י. ה' אשר גינצברג נשא משא ע"ד פינסקער בתור מחולל רעיון הציונות. עוד דבר איזו דברים ע"ד יקר ערך המחברת "אויטאעמאנציפאציען" ה' ראבינאוויץ (בן-עמי) ובוה תמה האספה.—הסינט ברוסיה באר כי הורי התלמידים היהודים הלומדים בבתי הספר הכוללים לא יוכלו לדרוש מאת שלטון בתה"ס כי יפטרו את בניהם מכתובה ביום השבת, אחרי כי על התלמידים היהודים לשמור את סדר הלמודים ככל התלמידים האחרים והם נפטרים מעבודת הכתיבה ביום השבת רק בתור יוצאים מן הכלל בהוכח שלטון בתה"ס כי אין הדבר הזה מפריע את מהלך הלמודים. וגם לא יוכלו היהודים לשעון כי מאלצים אותם להפר מצות דתם אחרי כי החפצים לשמור אותן יכולים ללמוד בבתי"ס המיוחדים ליהודים. שלטון הפלך בוויילנא פנה בבקשה בשנת 1896 יחד עם שלטוני פלכים אחרים אל הסינט כי ירשו לו לשנות איזו ערים קטנים לכפרים, ובאופן זה יוכרחו היהודים לעזוב את מקום מושבם ולצאת מן הערים. עתה השיב הסינט את בקשת השלטון עפ"י החלטת שר הפנים.— מכה"ע "טאן" מודיע, כי תלמידי אוניברסיטות רבות בפרוסיה ובהם של האוניברסיטה בהאללע ערכו מתאה נגד התרבות מספר התלמידים מחו"ל באוניברסיטות בפרוסיה. בליפסיה דרשו תלמידי האוניברסיטה כי יוצאו מתוכה את כל השומעים בלמודים ברוסיה, וע"פ פקודת שר ההשכלה נמלא הפצם.

מענות הפולנים וצעקותיהם הן מוגזמות, ועכ"פ היה ראוי להם בגליציה לזכור, את אשר עוללו בני עמם להרותנים והיהודים. בני אדם, שאינם יודעים בעצמם להתנהג במדת החסד והרחמים עם אלו שנתנו בידם, אין להם הרשות לדבר בשם מדת החסד והרחמים.

הדבר הזה בא לפני ועד המדיני בגרמניה וכן באוסטריה. בגרמניה שאלו הנבחרים הפולנים את הממשלה, איך בדעתה להתנצל על אדות המאורע הזה. השר בילאָוֹ ענה בקצרה, כי אין הדבר הזה נוגע אל הועד הגרמני, אלא אל הועד הפרוסי. שם ישוב תשובה כהלכתה. אחרי התשובה הקצרה הזאת יצא הוא וחבריו, שרי הממשלה, מן הבית, אשר שם הרבו הנבחרים להתוכח זה עם זה. הקתולים עמדו לימין הפולנים, מפני שהקשר הדתי שביניהם והפולנים חזק מן הקשר הלאומי. וגם בכלל יודעים הקתולים את נפש הנרדפים, מפני שבעצמם היו ימים רבים נרדפים בעטיו של ביסמרק. ואולם הוכוח לא הועיל כלום לקרב את הלכבות, אדרבה, עוד נתרקו יותר ויותר.

גם באוסטריה דברו על הדבר הזה. השר קערבער ענה בקצרה, כי איננו רשאי להתערב בעניני מדינה אחרת. הוא יוצא ידי חובתו בזה, כי הודיר את פקדי המלכות, שיעצרו בעד תעלולות הנערים, מפני שהממשלה חייבת באחריותם. כשם שלא חתן ממשלת אוסטריה לשום ממלכה אחרת להתערב בעניניה, כן לא תתערב היא בעניני מדינה אחרת. מוצא הדברים הוא: שאלו והשיבו, אבל השינא שבלב לא עקרו. השנאה בין הגרמנים והסלווים הולך וגובר, ומאורע ורעשען איננו סיוס הריב, אלא התחלה לריב חדש.

ובעוד ששנאה כבושה בין גרמנים ופולנים והיא הולכת ומתנכרת — דבר נפל בארץ, אשר ישתומם עליו כל איש. הלאומי הצרפתי הקנאי מסביו הציע, להשלים בין הצרפתים והגרמנים! הדברים האלה עשו רושם גדול ורבות דברו עליו, אלא שלא כיון האיש הזה את השעה. הוא היה צריך להציע את עצתו בעת שלוה ושוקטה ולא בשעת שאון והמולה רבה, אשר דבריו נבלעים כמשק המית העת. ואולם נרגז ועוד יעשה פרי ברבות הימים.

מאורעות ומעשים.

המיניסטרוים של חיבור הדרכים ברוסיה החליט להטיל את האחריות בעד האנשים הנוסעים במסה"ב בלי פתקא למסע לא רק על הקונדוקטור המשגיח על המרכבה שבה נוסע עובר העברה, כי אם על כל הקונדוקטורים הנמצאים במסע ההוא והיו כלם ערבים זה בזה.— מכה"ע "ווארש. דנעוונק" מודיע כי בעלי מסה"ב הוויכסליות שלמו ער בה בעד תביעות של חסרון מדומה כמשקל העצים ששלחו חבר רמאים, ככדי להונות את בעלי מסה"ב, סך 50,000 רובל, ועוד יהיה עליהן לשלם, אם לא יזכו בדיון, כדי 900,000 רובל. בזה לא נכללו כל ההזיקות של המסלות, כי"א רק אלו אשר התבררו ע"י שופט השלום במחלקה השמינית בווארשוי.— לפי הודעת מכה"ע "רוסק. וויעראמ." נוסדה אצל המיניסטרוים לענינים הפנימיים ברוסיה קומיסייה מיוחדת תחת נשיאות חבר המיניסטרו הסינטור פ. נ. דורנאָוּאָ. לבקר את כל החקים הקבועים כשביל היהודים. בקומיסייה הזאת ימנו חברים מכל המיניסטריאות. — חברת "סרבי השכלה" ברוסיה אומרת ליסד סניף להחברה בעיר קייב ופונה בקרוב בהשתדלות אל שלטון המקום בדבר זה.— על פי מפקד העם ברוסיה מיום 29/1 1897 היה מספר כל יושבי רוסיה ביום זה 126,688,000 נפש, מהם פראוואסלאוויים 87,384,000, סטאַראָבריאדציים 2,173,000, קתולים 11,420,000, פרוטיסטנטים 3,743,000.

שְׁמוֹ אֵל

(חזון).

על פני ננעה גבוהה, בדרך העולה בית-אל, מתחת לאלוף-תבור, עומד חבל נביאים ומתנבאים.

דממה מסביב: רוח אלהים עטף את כל. ממעל יורד אור השמש ורעד על פני הארץ, והשתפך מסביב ודבק בפני הנביאים הרלים. אז יראו: עינים שחורות ועמוקות, להיים רוות ונופלות, שערות פרועות וארוכות, בגדים פשוטים ויש אשר גם קרועים. ידיהם משולבית על לוח לבם, ראשם נשא לשמים ועיניהם מביטות במרחק. ויש אשר יתעורר פתאום האחד או השני, ואז יזוע רגע אחד, יביט מסביב כמתפלג, והיה כמקיץ משנתו, ועיניו תבענה איר-רצון. ובעוד רגע הוא שב למצבו הראשון. ומתוך הערה הזאת נראה איש, והוא נבזה הוא מכלם, ושונה הוא במראהו ובבגדיו מהם. פנים מלאים ושמנים, לחיו אדומות, שערותיו גוונות ומסודרות, בגדיו חמודות ונהדרים ומראהו כאחד מבני האצילים. והאיש הזה גם הוא ידיו משולבות על לבו, עיניו נטויות אל השמים; ואולם כאשר יתעורר רגע והביט מסביב, או תבענה עיניו תמהון והשתוממות רגע אחד. אבל רגע משנהו ומשלה עוד הפעם הרוח אשר מסביב והוא שוכח את נפשו במרחבי אשר לאיך-הסוף העוטף את הכל מסביב.

ומתחת לנבעה, הרחק מעט, על פני הדרך, יראו כפעם בפעם עוברים ושבים. כאשר יגיעו בדרכם עד לנכח הנבעה, או יתיצבו, יביטו, יקשיבו, — ואחרי כן ילכו לדרכם תפושים במחשבות.

— מי הוא זה? — ישאל האחד את השני בהראותו על האיש נבה הקומה ההרוד בלבושו ובמראהו.
— הלא זה הוא שאול בן-קיש.
— הגם שאול בנביאים? — ישתומם פתאם השואל, והביט עוד רגע אחד אל חבורת הנביאים — וילך.

שקיעת-החמה.

השמים אשר לפאת ים הולכים ומתאדמים. ים אש גדול משתרע ומשתפך. מרגע לרגע יתרחב ויתגדל וילכוד מעט מעט את כל העבר. כתוכו רוחצת שמש גדולה ואדומה, רוחצת ומרחפת, טובעת ומתנשאת, שוקעת ועולה ויורדת חליפות לרגעים. אז היא מתנשאת עוד רגע אחד, טרם תשקע כליל, ובתוך האויר מרחפת ברעה קרן-השמש האחרונה. ובחפזון היא דולגת על פני המרחב. אז היא עוברת את החרשה, ושפכה פו על פני ראשי אלונים, ועובה אותם והשאירה עלטה אחריה; אחרי כן היא עוברת על פני שבלי הדגן והחטה השקועות כנדרמים תרדמה עמוקה מסביב ועוררה אותן ועובה אותן והלפה משם והלאה, ועברה באלכסון על פני דרך המלך המשתרעת — ונפלה ודבקה בפני ההלך אשר שם, והאירה אותם רגע אחד, וירדה אל תוך עיניו, והבעירה בהן את האישון השחור, ונאחזה בסבך זקנו הלבן, ופווה על פני בגדיו, וקפצה ארצה, ועברה משם והלאה — ונעלמה.

האיש התעורר.

ואת ראשו הכפוף לארץ, כהיותו תפוש בשרעפים עמוקים, הוא נושא למעלה והוא מביט אל כל סביביו. רוח קל וצה, רוח-ערב, חלף על פני כל הכר ויניע את השבלים מסביב ויגיע עד אפן. אז ישאף את הרוח בכל פה — ויתיצב על עמדו.

מלפניו ומאחוריו משתרעת דרך ארוכה וגדולה; מימינו ומשמאלו — שדות בר, אשר אין להם קץ ותכלה; ממעל — שמי תכלת ההולכים

מרגע לרגע הלוך ועמוק, הלוך ועמוק, וכוכביהם הולכים הלוך ורב, הלוך ורב; מתחתיו — ארמה שמנה, המתכסה בשל ההולך ומשתפך מסביב, בצד, הרחק מעט, מציצה, כמתנבת, חרשה עטופה עלטה שחורה.

ומראה כל הכר מסביב משובב נפש.

ועל שפתי ההלך חלף שחוק קל, שחוק רצון.

והוא שואף עוד הפעם את הרוח הצח ברוחה. לוח לבי מתיומם, לבי מתרחב, מתפשט והולך וגדול. רוח צח, ריחות נוחות, משובת רצון ורוחב דעת באים אל תוכי ומולידים בקרבו רגש נעים ומלא רצון רב: לו, לרואהישראל, אשר את כל חיו הקדיש לאשר עמו והצלחתו, לו המשפט להתענג על כל המראה הגדול והנשנב, הנראה הפעם לעיניו. הלא זאת היא פרי עבודתו הממושכה.

ועיניו פוגעות פתאם בנבעה, אשר בצד הדרך. עיניו רואות את אנשי האלהים, אשר טרם עוד ירדו מעליה, והם מכוסים בטל-ערב היורד עליהם, ועודם עומדים ומתנבאים.

— יהיו הבאים אחרי המלאים את רוחי אשר נסכתי עליהם, —

ומלאו את מקומי. והשלימו את מלאכתי — והיתה מלאכתי פוריה ושלמה! — כן תבענה שפתי ברצון.

ולבו מתרחב ומתגדל עוד יותר. רווח רוחצת בים קולות נעימים המשתפכים אל תוכו מכל העברים.

אז תראינה עיניו פתאם בין חבל הנביאים איש, והוא משכמו ומעלה גבוה מכלם. היט מחשביתיו ינתק פתאם, עיניו תחדולנה לנוע אנה ואנה, פניו יחורו מעט ולבו יתפרד בו פתאם בחוקה.

— הלא זה הוא שאול בן-קיש! — תבענה שפתי בתמהון.

ואז יזכור כי ציהו אלהים אתמול למלאות את האיש הזה מרוחו, והוא מלא את מצות אלהים ויצוהו ללכת ולהתנבא.

— הגם שאול בנביאים? — יתמרמר בו לבו עתה בחוקה.

הגם על איש אשר כזה תצלח רוח אדני?

איש אשר מיום נחו מרחם סכבוהו עשר ואשר; את ערשו הקיפו תמיד אומנות השומרות עליו לבלתי תאונה אליו רעה והן שמחהו תמיד, נשקוהו, חבקוהו, טפחוהו, פנקוהו ותמלאינה את חפצו בטרם עוד ישאל; אשר את לחמו יאכל בכטחה ומימיו אשר ישתה מתוקים לו; אשר על מרבדים ישכב בלילה, ישכב וינוח ויישן שנה מתוקה; אשר שמחות ותענוגים כל ימיו — האם איש אשר כזה יזכה והיה לנביא-אלהים!?

נביא!... היודע הוא מה זה נביא?

אשר עינים לו — והן עמוקות מתהום ומביטות מקצה הארץ ועד קצה הארץ; נפש — והיא הומה וסוערת תמיד, אשר מנוחה לא תחן והשקט לא תדע; לב — והוא כואב ומתפרץ ומתפרפר ומתפורר לרגעים, אשר עיניו — ראי החיים וכל חיונותיהם העצומים לאין מספר לבו — אוצר כל מצוקות החיים אשר היו למיום היות ראשון אדם עלי אדמות ועד היותו אחרון עליה. איש הרואה הכל ויודע הכל ומשלם תשלומי הכל בדמי לבבו; אשר לעולם לא תהיה לו מנוחה על הארץ אשר הוא יושב עליה, — הנה הוא הנביא!

היזקם אדם בכוקר, אחרי קומו משנתו המתוקה ואחרי אכלו לשובע ושחתו לרויה, ואמר: הנני עתה והלכתי ודבקתי בנביאי אל והייתי גם אני כאחד מהם! — וצלחה עליו רוח אלהים והיה לנביא? — היתכן? —

וראש הזקן יזוע תנועה חזקה מימינו לשמאלו. ותנועיה גם שערות זקנו הלבנות ותשמענה קול רעש דק; אחר נדמה הקול, וראש השב

היער העומדים שם ואל עליהם הירוקים. אחר כן ראה גם את חבר הילרים המשחקים, ויקרב אליהם ויתחבר עמהם — והם טרם יתכוננו אליו. ובפעם הראשונה לימי חייו הרגיש הילד את נשימת החיים מסביב,

אשר באה כשמן בקרבו וחדשן את עצמותיו.

אבל פתאם התכנין אחר הנערים אליו — ויתיצב פתאם באשר הוא שם והוא חרד ונבהל. אחרי כן קרב הנער אל חבריו וילחש באזניהם דבר, בהראותו עליו באצבע. וכל הנערים חדלו פתאם משהקם ויביטו אליו משתוממים ונבהלים.

— הנזיר! — לחש אחד בחרדה בקול שפל ויצעד צעדים אחרים אחרנית.

— הנזיר! — עבר לחש קל בין כל הנערים, אשר התרחקו ממני. — הנזיר! — דבר לנפשו גם הוא ויתעמק במחשבות, אז הביט ויתבונן אל כל הנערים המתרחקים ממנו ואחרי כן הביט על עצמו, ויהי כחפץ לחקור ולדעת את ההבדל אשר בינו ובינם. נודע לנער כי לכל הנערים אין שערות ארכות כשערותיו וגם בגדיהם שונים מבגדיו הוא. — הנזיר! — חשב בשוכו בלאט אל חררו — ומדוע אני נזיר? ומדוע לי שערות ארכות? ומדוע בגדי שונים מכל הבגדים אשר ילבשו אלה? —

— מדוע, אמי, אני נזיר? — שאל את אמו בשוכו החרדה. ואמו התהלחלה לשמע דבריו, ולחיה האדומות חורו פתאם, ועיניה הנוצצות הביטו עליו בחרדה, ואחרי כן אמרה:

— כי קדוש אתה, בני, קדוש אתה, בני הויקר, קדוש אתה לאלהים. „כי קדוש אני לאלהים” — חשב הנער בלבו. — ומדוע, אמי, לי שערות ארכות? — והיא התהלחלה ואחר כן ענתה:

— כי נדר נדרתי לאלהים: מורה לא יעלה על ראשך. „כי נדר נדרה לאלהים: מורה לא יעלה על ראשי” — חשב הנער בלבו וילך לו אל פנתו ויתעמק במחשבות. ויום חזר הילד על הדברים האלה, ואחר כן התעמק במחשבות.

ובאחד הימים ותקח האשה פרים שלשה, איפת קמח אחת ונבל יין, ואחר כן לקחה גם את הילד עמה ויצאו שניהם את החדר, וגם את כל העיר יצאו ויבאו עד הדרך הגדולה והרחבה אשר מחוץ לעיר, וילכו עליה כל היום. וכעבור היום ויבאו לעיר אחרת. אז באו אל בית גדול ורחב, ובתוך הבית, בפנה, ישב איש וקן בראש כפוף והיה כתפוש בשרעפים עמוקים.

והאשה נתנה את שלשת הפרים ואת איפת הקמח ואת נבל היין על יד הכהנים ואת הילד — על יד הזקן. והזקן סמך את ידיו על ראש הילד ויברכהו, ואחר כן ברך גם את האשה, והאשה השתחוה ותברך את האלהים — ותצא. ותצא — ולא שבה עוד.

וימים רבים חכה הנער כי תשוב אליו אמו ותקחהו ותובילהו עוד הפעם אל הדרך הגדולה והרחבה ותביאהו אל חדרו הקטן ותושיבהו בפנה. וגם היא תשב בפנה ותביט אליו בלי-הרף. ובראות הילד כי עברו ימים רבים והיא עוד טרם שבה ויתעורר ויחל להתבונן אל אשר מסביבו. ולעיני הנער נגלו: ארבעה כתלים נבזים מאד, האחזים תמיד ברממה אשר לא תחדל, וביניהם אין דבר בלתי אם נר-התמיד והזקן, היושב בפנה כל הימים. ושם האיש הזקן עלי הכהן.

נכסף לארץ, ואזניו נטויות, כמו חפץ להקשיב רב קשב לקול המספר בעמקי לבו ומעלה אליו זכרונות ימים עברו.

הוא זוכר:

חרד קטן ונקי. בפנה האחת יושבת אשה צעירה על הכסא ומבטת אל הפנה השנית, מקום שם ערשו עומדת אשר שכב בה. עיניה השחורות חבטנה אל נקודה אחת מבלי הרף; מכטיה מלאים דאנה עמוקה. והוא מרגיש את נפשו כאסור בנחשתים אל מול מבטה החודר. ותמיד — הוא זוכר — תמיד, מיום אשר יזכור את נפשו, הרגיש אל מולו את מבטה הנורא הזה —

מה הפצה? מדוע לא תסיר את עיניה ממנו?

ובעד החלון האחד אשר בחדר נראים העלים הירוקים אשר לעצי הגן, המתנודדים לרוח היום; ויש אשר יביט אליהם בנענועים רבים, וכמו יתפלל אליהם — אבל בנפשו ירגיש כי הדבר הזה לא יפיק רצון מן האשה השומרת עליו. הדבר האחד בחדר, אשר יש לו היכולת להתענג עליו כנפשו שבעו, ואת האשה לא ירא, הוא: קרן-השמש, המבקר בחדר דרך החלון יום יום.

דממה סס-סס! ורק קרן-השמש לבדה מתהלכת לאט מן החלון אל העבר אשר לנגרו. קו ארוך וקצר המשתרע לארך החדר — הגבול בין שני עברי החדר המכוסים צל עמוק. מראהו כנורד בורד אשר תעה מארץ החיים למקום מדבר.

אז יש אשר יגש הילד אל הקו הזה ויניח עליו את ידו, והיה כחפץ להשיגו ולעצרו. ויש אשר ישכב וישתרע פיקדן על פני הקו הזה, ועצם את עיניו, ונדמה לו, כי שומע הוא קול דברים, אשר יספר לו הקו; והדברים מלאים סודות עמוקים, נעלים ומכינת ילד שנשנים — אבל הרגש ירגישם היטב ונפשו רוחצת בים סודות ותעלומות. והיו רנעים אשר, מבלי הכט על מבטי האשה המלאים דאנה לו, קרב אל החלון וישקף בערו החיצה —

ולעיני הילד נגלה: גן לא גדול, אשר כל עץ, כל צמח בו חי ואומר שירה. משם והלאה: ככר מלא אורים גדולים, מכוסה כלו בקרן אור שמש גדולה ורחבה עד אין קץ. מזה והלאה: ילדים וילדות, נערים ונערות יושבים בפתחי אהליהם, פניהם עליונים, והם כלם מלאים חיים, והם משתעשעים איש עם אחיו, רודפים איש את רעהו, שוחקים, מדברים, ממללים — ומשם והלאה: חיים — ואחרי כן עוד הפעם חיים וחיים. ואז התעוררה כלב הילד בפעם הראשונה התשוקה: לצאת גם הוא החוצה, שם, להתחבר אל הילדים והילדות הם ולהיות כאחד מהם. והיו רנעים אשר התשוקה הזאת נהפכה להתמרמרות גדולה בלב הילד — אבל על שפת יו לא עברה כל תלוונה. ורק ברגעים כאלה הסב את פניו לאחור ויבט בפנה, והיה כשואל: האין יש כי חפשי הוא כבר ממבטה? — אבל בפנה תפגשה עיניו בעיני אמו המביטות עליו בדאנה.

ויום יום יביט הילד בחלון, יום יום יראה את המשתוככים והמצחקים בשמחה וצהלה מסביב; יום יום יהמה בו לבו ובהמות בו לבו והביט בפנה ובהביטו בפנה ופגש תמיד את המבט המלא חרדות ודאנה.

ובאחד הימים התנבב הילד ויעזוב את ארבעת קירות הבית הדומם ויצא החוצה. אז עמד רגע ויבט מסביב בתמהון. אחר כן הביט למעלה וירא את השמים הגדולים והרחבים, אחר כן הביט אל פני כל העברים וירא את השדות ואת התלמים המשתרעים מסביב, ויתבונן אל עצי

— — — לילה. חשך בחוץ וחשך בבית ; ורק נר-אלהים עוד טרם יכבה שם בפנה. ועוד הפעם שוכב האיש הצעיר על משכבו נדוד-שנה, מעונה במצוקות נוראות. ועוד הפעם הוא מאוין ומקשיב לקול נחרת עלי השנואה לי.

ובתוך דממת הליל, בהיכל אלהים הקדוש, המובדל ומופרש מכל, ילמוד אז האיש תורה חדשה ויתוה לו דרך חדשה בחיים.

אז יאהב פתאם האיש את החיים, מבלי אשר יבקש מהם דבר ; יאהב אותם בכל נוראותיהם ואיזמותיהם וימצא נחומים עליהן בהן בעצמן.

ועוד הפעם התנפל האיש אל תוך סערת-החיים הגדולה וישכיח את נפשו בה.

עד אשר עיף לאחרונה. אז קצה נפשו גם בתענוגי-החיים, גם בנוראותיהם, גם ביגונם הגדול וגם בנחומים אשר בו.

לאן ילך עתה? לאן יפנה עתה? ואזני האיש הקשיבו פתאם קול חדש, קול, אשר השתומם בראשונה בשמעו אותו, והקול הולך הלוך וחוק, ויחדל, לאחרונה, מהיות ללחש וישמע בקול רם:

— לאחור — אל המקום אשר ממנו יצאת!

...שם, בין הכתלים ההם? לשמוע את תורת הוקן ההוא? והקול ענה לו:

— נביא הוא הוקן ; נביא ויוד ע-ה כל, יודע כל סודות החיים ופותרונותיהם!

... „סודות החיים ופותרונותיהם!“ — והוא הן שמע יום-יום את תורת עלי ולא שמע כל פתרון לחיים וכל אשר בהם, לא הבין דבר מכל דבריו — האין זה הבל ורעות-רוח? והקול ענה לו:

— כי לא ידעת עד הנה את חידת החיים, לכן נשנב גם פתרונה מבינתך. וישב.

ומאז החליט האיש לחקור גם הוא לדעת את סודות החיים ופותרונותיהם ולהיות גם הוא — לנביא.

ושנים הרבה חלפו עליו ללמודים רבים ולמחקר גדול.

— — — ועוד הפעם לילה. בפנה בווער נר אלהים ; בשניה-שוכב עלי וישן ; בשלישית — שוכב הוא ומחכה לעת יושר שינלה לו סוד החיים, הוא סוד האלהים.

התבוא העת? היגלה הסוד?

— שמואל! שמואל!

והקול חודר לאזניו, מגלה נסתרות, חושף מצפונות ומדבר רמות-האם עלי הוא הקורא אליו? והוא קופץ מעל מטתו, נגש אל עלי ומקשיב לקול נחרתו — לא, היה זה רק דמיון כוזב.

— שמואל! שמואל!

האם עוד הפעם התעהו דמיונו?

אכן הנה הוא שומע את קול עלי מדבר, כי אדני הוא הקורא אליו, וכי אדני הוא אשר הופיע לפתור לו את כל חידותיו ושאלותיו. ...ובלילה ההוא היה שמואל לנביא.

או החל לקרבה אל הוקן, ולעתים קרובות לחץ את ראשו אל ברכיו, כמבקש מפלט מרוחו הסיוער, ולעתים עוד יותר קרובות הביט אל פני הוקן ואל תוך עיניו הגדולות והשחורות — עת רבה הביט בהן כמבקש בהן דבר-מה.

והוקן, מבלי שים לב לכל אלה, הביט תמיד בקר-רוח עליו ויום יום הטיף לו את דבריו על דבר האלהים ועל דבר העבודה, אשר על האדם לעבוד אותו.

והנער הלך הלוך וגדול — וכבר החל להבין דבר-מה מדברי עלי הוקן המדבר אליו יום יום דברים נשגבים ונעלים מבינתו ; אבל לבו עוד טרם ישקט בקרבו, וכנלים המכים משברים בים, כן המו ויתרוצצו בלבו רגשות שונות ומהשבות עמוקות.

— — — לילה. חשך בחוץ וחשך בבית. רק שם, בפנה, נר אלהים עוד טרם יכבה, והוא מפיץ אור-כהה מסביבו. בהיכל אדני הגדול אין איש מלבדו ומלבד עלי הוקן, אשר קול נחרתו נשמע מן הפנה השנייה, והקול מרחף בכל ההיכל, מתגלגל לכל העברים, מתפשט ומקפץ לעברים שונים, מכה בכתלים ובתקרה ומשם הוא נדחף לאחור ושב לאזני הנער בקול תלונה רבה.

והנער לא יוכל לישון, לבו רותח, דמו רץ במהרה, ראשו בווער באש והוא איננו יודע את נפשו ומה היה לה ; רק אחת הוא יודע : פה, בין הכתלים הגבוהים האלה, בבית הגדול והרחב עד מאד הזה, פה — צר לו המקום.

למרחב תשאף נפשו, שם לעולם הגדול, אשר מחוץ לכתלים האלה, הלאה מזה, שם, בין החיים.

מדוע הוא יושב פה סגור כל היום? למה — ומה יעשה פה? ומה יעשו כל אלה האנשים, אשר שם בחוץ? במה יבלו כל ימיהם?

ושאלות גדולות, וספקות רבים התעוררו בלב העלם הצעיר, וזרם כביר חדש, זרם מוזר לו עד הנה, זרם פתאם בקרבו וישטוף את כל דבריו עלי הוקן ואת תורתו אשר למדהו.

וכסתה הוא מתודע אל הבאים לבקר בהיכל אדני ולומר לדעת את דרכיהם ומעשיהם.

אז ישמע הנער לקח מפי עלי ביום ובלילה, בהשמע בהיכל נחרת מורהו הוקן, וקם ועזב את ההיכל והלך — הוי נזיר-אלהים! אנה אתה הולך?...

ומתוקה כוס-החיים ומלאה היא נעימות ועדנים.

ובימים הראשונים היה שב הצעיר לאור-הבקר שבע-רצון ופנוי מאירים ועליוס. מכוס החיים הגדולה והרחבה שתה, שתה ויבוא המשקה בקרבו וישכירהו וישכיחהו את כל. והאיש הצעיר שם את כל מעיניו בחיים אשר שם, מחוץ להיכל אדני. והכוס גדולה, וישת ממנה עת רבה, ועת רבה היה שכור מן חיים.

אבל — בהריקו את הכוס, ויבוא אל קרבו גם רעל הקבעת בתחתיתה, ויתגודר האיש ויתחלחל.

ובשובו אז בבקר-בבקר להיכל אלהים — והגה צל שחור מכסה את פניו היפים, והוא מעונה בספקות חדשים ובשאלות חדשות, ויחל להתעמק עוד הפעם במחשבות.

...איה ימצא מפלט לו מרוחו הסוער? לאן יפנה לקבל נחומים על כל הרע הנעשה תחת השמש? ותנחומים האם יש?

שיחות חסידים.*

מאת יהודה שטיינבערג.

ה. עסקי פוליטיקה.

כשהיה ירוחם הזקן שומע את החסידים המתאספים עוסקים בפוליטיקה ובמלחמות המתרגשות לבוא, וכשהיה רואה את האברכים מוכיחים מן ה"נאועטות" בעליל, שעתידה להיות מלחמה — מיד היה בא לכלל כעס והיה נוער בנויפה: "שוטים! אפרוחים! וכי תעלה על דעכם, שהמניסטר הלו יודע היום שמחר יצא למלחמה? וכשהוא יוצא, הוא יוצא לרצונו, ויודע מפני מה הוא יוצא? אם אתם אומרים כך, הרי אתם שוטים גמורים, ואינכם יודעים בענינים אלו בין ימינכם לשמאלכם.. ואמשול לכם משל למה הדבר דומה: הרי לפניכם עץ.. עץ פשוט.. יש בעץ שרשים, ענפים, עלים, פרי ושומר הפרי שנקרא קליפה.. יש בין בני אדם שוטים האומרים, שעיקר העץ הם הענפים והעלים, מפני שהם עושים צל.. ומנינים מסביב.. ואני אומר: אדרבה! היא הנותנת, שהם אינם העיקר ומשמיים רק לעשות צל.. ויש מתחכמים שאומרים, שהשורש הוא העקר בעץ, מפני שאלמלא השורש לא היו גם הענפים והפרי.. והשוטים הללו אינם משמיעים לאזניהם מה שהם מוציאים מפיהם: הלא מוכח גם מדבריהם, שהשורש אינו עיקר, ורק נברא בכדי שישא את הענפים והפרי; ולא עוד אלא שגם הפרי אינו עיקר, וגם התוך שבו אינו עיקר, מפני שהוא נברא להצמיח אילנות חרשים. העיקר הוא רק זה, שאינו משמש לתועלת שום דבר זולתו.. והדברים עתיקים.. וכך הדבר בנידון דידן: הם חושבים, שעיקר הדבר הוא שהם רוצים לצאת למלחמה, אבל באמת אין הדבר כך, ולדונמא אספר לכם מעשה, ותדעו אחרי כן מפני מה יוצאים למלחמה"..

ואז היה מנקה את מקטרתו, ממלא אותה שבק ומבעירה בלבט "גר הוכרוך" שהיה דולק תמיד ושלא חסר מעולם בקלויו הישן, וחזר למקומו; והאברכים הצטמצמו וישבו צפופים סביבו, והוא נתן את מבטי עיניו באיזו נקודה שבכותל, ונתכסה בענן של עשן המקטרת, והתחיל לספר:

דבר יודע הוא, שאצל הצדיק מרווין ז"ל היה רופא ששמו גרדון, ושהתנה עמו ז"ל, שירפאהו רפואת הנפש והוא ירפא אותו ז"ל רפואת הגוף; אבל אין הכל יודעין את המעשה, איך נתגלגל הדבר והגיע עד לירי כך.

"אצל הצדיק מרווין ז"ל היה מקורב אחד — שמואל שותק; והוא היה ירא ושלא, והיה סמוך עוד על שלחן חותנו; וחותנו היה מחסירי בני הצדיק מאפטא. פעם אחת שמע בבית חותנו מלגלגים ר"ל על הצדיק מרווין; והוא חפץ לריב במלגלגים, אבל הדבר היה בשבת, והוא קבל על עצמו שלא לדבר דברי חול בשבת; ובלה"ק לא היה ידען כ"כ, ושמע ושותק.

ובשביל כך נענש ונשבה בנו אצל נסיך אחד מפולין, והבן גדל שם ושכח את הכל, ויצא לתרבות רעה ר"ל, ונעשה רופא אצל הנסיך ההוא. והיה שמואל שותק מיצר את הצדיק בכל פעם ומבקשו על הדבר, והוא ז"ל היה מתאנח ומבטיח לו זרע של קימא.

אבל לאחר פטירתו של השותק, בשעת הקירוש של ליל שבת, אחז ממש בכנף בגדו של אותו הצדיק ואמר: "איני מניחך, רבי, עד שתבטיח לי בברי, שיחזר בני בתשובה". והוא ז"ל הבטיח.

כן, אחרי ימים רבים לצרות ומצוקות אין קץ, אחרי ימים רבים לחיים סוערים, בונים, מהרסים, מחבלים — רק אז זכה כי תנוח עליו רוח אלהים —

והנה בא איש, אשר חייו חיי-מנוחה תמיד, אשר אכל ושתה יום-יום מבלי שים לב גם אל הלחם אשר הוא אוכל — האמנם תנוח גם עליו רוח אדני?

ועוד הפעם ינוע ראש שמואל הזקן תנועה חזקה, ותנוענה גם שערות זקנו הלבנות ותשמענה קול רעש דק.

והוא התעורר ממחשבותיו.

מסביב עמף כבר הלילה את הכל; את השרות, היערים, הנבעות, העמקים וכל אשר מסביב; הנביאים אשר על הנבעה ידרו זה כבר, ובתוך דממת הלילה נשמע קול רעש קל.

וכמו נבהל ממחשבותיו אלה הביט פתאם אנה ואנה, ואחר כן הוסיף ללכת בדרך הנדולה והרחבה המשתרעת לפניו.

ואפלת-הלילה עטפה אותו ואת תלונתו המרה גם יחד.

א. ל. י. ע. ק. ב. ו. ב. י. ע.

שושנה נדחת.

מִקְרָן בְּנֵי אֶפְרַיִם, מִחֲלָקָה נֶאֱרָה

צְמַחְתָּ, בַּת-עֲנִי, בְּאַנְחָה!

לֹא רָחַצְתָּ בַּמַּלְלִים, הַחֲמָה תִּפְרָה

עַל עֲרֵשְׁךָ תִּקְרָה פֶּסַחָה.

עַב דְּמַעַה מִפְּחַתְךָ, נִבְעַלְךָ יַד סָעָה

גְּרַנְנֶת בְּלִילֹת הַנִּיעָה.

קַו סֶהַר אֶלְיָךְ כִּי נִגְבַּה הַשָּׂאָה

בְּכַנְפָּה חִישׁ אוֹתוֹ הַחֲבִיאָה.

רֵן זְמִיר לֹא בִשׁוּר אֲבִיבָךְ, לֹא שִׁירָה

הַרְנִינָה לְבַחְךָ, עֲנִיָּה!

רַק לִילִית גּוֹעֲמָה בְּשַׂרְקָה מִמְּאִירָה

אִיד תִּקְלָךְ הַסְפִּירָה בְּחַמְיָה.

וּבְלִיל סִגְרִיר זַעַף, בְּאַפְלָה גְּדַחַת

בְּמִלְיָה נִקְמַת מִבְּלִי תַחְנָה...

הֲוִי לְמָה יִצְרָךְ אֵל רַחוּם לְשַׁחַת?!

מִה-שָׂוֵא כָּלֵל חֲנָף, שׁוֹשְׁנָה?!

בן ציון.

איה אמי... גם את בנדי עם הפלית קטן והירמולקה שלי גנבי, והשאירו לי במקומם שעטנז.

והוא ז"ל נחך ושאל: אלו הבנדים — היכן לקחת?

והרופא ענה: אנשים המלו עלי, ונתנו לי מלבושים.

יבא ושאלהו: ומה זה תבכה? הלא יש לך מלבושים כשרים!

המה נתנו לך במתנה, שלא על מנת להחזיר!

והרופא ענה: מלבושים יש לי, אבל איה אבי ואמי! — ועוד

הפעם התחיל לבכות ולהתייפח.

וואו ענה לו הוא ז"ל: אם אראה לך את אביך, והוא יצא

לחברות רעה, מחלל שבת ושותה נסך, ואמך — פרוצה הולכת פרועת

ראש — מה תעשה?

ואז התחיל עוד יותר לבכות, ואמר: מוטב שלא יהיו לי אב ואם,

משאראה אותם כך.

ואז העביר הוא ז"ל את יד קדשו על פניו, ומיד שב אליו הזכרון

ונזכר בכל אשר עבר עליו, ונפל על פניו, והתחיל צועק מעומקא דלבא:

הוי רבי! אכלתי טריפות! שחיתי יין נסך! כמה שכתות הללתי!

הוא נזכר בכל העבירות שעבר בכל אותן השנים, ועמד והתורה

עליהן, ובכה ובכה כל אותו היום; והוא ז"ל לא אמר כלום רק עמד

ושחק, וקודם שעת המנחה התאנח הוא ז"ל והזכיר לו ששערי תשובה

לא ננעלו, ושאיין לך דבר העומד בפני התשובה.

אבל הרופא בכה וענה: רבי, הלא נפשי שקועה בטיט של

עונות ופשעים, האפשר שתהיה לה עוד תקנה?

אני ארפא אותך רפואת הנפש, הודיע לו הוא ז"ל, ולואי שתוכל

אתה כמו כן לרפא אותי רפואת הגוף!

וימאז נשאר אותו הרופא אצל הרבי, והיה בעל תשיבה גמור,

שצדיקים שאינם מגזע הרוזיני אינם יכולים לעמוד במחיצתו.

יעכשו, היודעים אחס, שוטים, מפני מה יש לפעמים מלחמות

בארץ? — היה נומר ירוחם הוקן את ספרו ונתן עיניו במקשיביו.

והמקשיבים היו מתאנחים ומורים לרבריו בשתיקה, ויהושע העשיל

האברך, חתנו של הגביר, היה מתבייש לימים מספר להביא את הנאזעזעות

שלו לתוך הקלווין, ומונע א"ע מלשיח בפוליטיקה ומלנבא למלחמות

בדרכו תמיד.

* * *

(מכתב מאת העורך.)

במשך שנה תמימה כלכלתם אתם אותי ב"מכתבים אל העורך":

פעם אחת לכל-הפחות הלא תתנו אותי לכתוב אליכם מכתב גם אני,

מכתב מאת העורך. רק פעם אחת — כי הלא זה הוא הגליון

האחרון של "הדור", "הדור" פוסק מלצאת...

ועתה הגה ישראל רחמיים, הגה בני רחמיים, הגה נכדי רחמיים

שואלים מכל עבר ופנה: מדוע?

מדוע? — הוי הרחמיים! ידעתי אתכם, ידעתי את המון רחמיים

אשר התגלגלו עלי תמיד, ידעתיכם עם כל טובכם הנדול ועם כל

חסדכם הנאמן; אבל עד שאתם שואלים מדוע מ"ע זה פוסק, שאלו

מדוע זה התקיים עד כה, מדוע זה ואיך זה מתקיימים מ"ע עברים

ידוע, שכשהבעש"ט היה צריך להחזיר נפשות נדחות ר"ל, היה

נוסע נסיעותיו עם "אליקים" הידוע; אבל הרוזיני, כשהיה צריך לרבר,

לא היה נוסע, ורק ישב בביתו ונתגלגלו הדברים עד שהיו באים אליו.

"באותה השבת אמר הוא ז"ל תורה על הפסוק: על כן יאמר

בספר מלחמות, ונלה סודות עמוקים, שאין האוזן יכולה לשמוע.

ופתאום נכנסה רוח שטות באותו הנסיך הפולני, ואסף כל חילו,

ויצא להלהם בנסיך אחר; וכשעבר דרך רוזין עמד לנוח וללון שם

לינת לילה.

ובאותו היום התחיל הוא ז"ל להתאונן על בריות גופא; ואמר

שנחוצו לו רופא קבוע, שישב תדיר בביתו, ואח"כ שלח את משמשו

לקרוא לרופא, שבא עם הנסיך לכאן.

הנסיך יעץ לרופא שלו, שילך ויקבל תענוג לראות את הרבי

היהודי מצטער בחליו. אבל הרופא אמר: לא הם ולא הנאתם! ולא

רצה לילך.

ובאותו היום היה ש"ק, ולאורתא במוצ"ק הכדיל הוא ז"ל

כמנהגו, ושאל פתאום אצל מקורביו, אם יודעים הם על מה ממונה

המלאך "פורח".

והמקורבים נבהלו, והביטו איש בפני רעהו, ולא ענו כלום.

ואז פתח ואמר הוא ז"ל בעצמו ובפה קדשו: "פורח הוא שר

של שכחה... בשעה שאדם ישן הוא מטיל טפה אחת בתוך פיו,

ואז ישכח האדם את אשר עבר עליו במשך היום, וכשמטיל בו שתי

טפות, הוא שוכח שני ימים, וכן להלן... כמה טפות שהוא מטיל, כך

הוא מספר הימים שהאדם שוכח. וכבר אמרו בשמים להטילו בנידויו...

וזולם ברקו ומצאו, שלפעמים הוא מביא טובה רבה לעולם... הריני

אומר לכם שהשכחה היא לפעמים מדה טובה!"

ומה אתם מדמים בנפשכם? לצפרא נעור אותו הרופא משנתו

בארמון הנסיך, ושכח את הכל; ונדמה לו שהוא ישן בבית אביו;

וכשראה שאין ירמולקה בראשו, התחיל מצטער על שהוא בגלוי הראש

ומשש בידו על המטה למצאה.

ובין כך נעור גם הנסיך, ושלח את עבדו לקרוא לרופא; אבל

הרופא לא יזוז ממקומו, מפני שלא נמל את ידיו. "מים! מים!" הוא

צועק, ינו, א, מים!

אבל העבד אינו מבין יהודית, והביט בו משתומם.

וכשספר הדברים לנסיך, אמד בלבו: בלי ספק השתגע הרופא —

וצוה לגרשהו מתוך הארמון.

כשעמד הרופא בחוץ בגלוי הראש, אחו בכנף בנדו וחפץ לכסות

בה את ראשו אבל כשממשש בה, הכיר שעטנז בבנדו, וחרד וקרע

אותו גליון.

וכשראו אנשי העיר מן היהודים, ושאלו אותו מה זה ועל מה

זה, התחיל לבכות, ושאל: איה אבי ואמי?"

והם נתנו לו מצנפת ובגדים, והגידו לו שהוא ברוזין.

כששמע שם "רוזין", התחיל רוקד מתוך שמחה, ובקש מן האנשים

שיראו לו את מעון קדשו של הוא ז"ל.

ומיד הגידו לשכנא הארוך הגבאי של הרבי, והוא הודיע לו ז"ל.

כששמע בדבר, צחק, ואמר שיתנו לו להכנס.

והרופא נכנס והתחיל לבכות: רבי איני יודע מה היה לי... אני

קדאתי ק"ש אתמול על מטתי, וברכתי "המפיל" וישנתי, וכשקמתי היום

ונבבקר, מצאתי א"ע בארמון גדול אחד בין ערלים... איני יודע, איה אבי,

ואיני יודע, איה אמי!

אשר תרים תרומות לשנה, ובכינה קודם למעשה שההפסד יהיה במשך שנים הרבה הפסד מזובה, בכדי ליסר מפעל ספרותי הנון; לא קמו עסקנים, כעין מורשים וגוברים, אשר תלהט בם חובת שעבוד לעמם להלהיב את כל הבא בד אמותיהם ולעשות חותמים ביד הזקה ובורוע נטויה. הלא רק מ"ע הוא, הלא רק מפעל ספרותי הוא — ועל ידי דבר כזה אין נדיב ואין אגודה ואין עסקן קונים לעצמם פרסום ואין תוקעים עליו ברבים ברמ"ה שופרות ואין מצלצלים עליו בראשי הומיות בשם"ה פעמונים.

אבל — אומרים אתם לי — לא העם אָשם, כי אם "הדור"; "הדור" לא היה מ"ע טוב ומתוקן, ועל כן לא היה מקבל.

אמנם כן, אמנם הטאתי, "הדור" לא היה טוב ומתוקן — אבל לא לכם, אדוני, חטאתי, לא לכם! לכם הן הבאתי סוף סוף גליון בכל שבוע אשר נתן לכם דבר מה ואשר גם המלאך היותר רע שבכם יענה בעל כרחו כי כדאי היה הגליון האחד או השני לקריאה, ואפילו להתימה, ובכל אופן לא היה גרוע ממ"ע עברים אחרים, ואם חטאתי לי חטאתי, כי אני הוא אשר ידעתי את ננעו תמיד, ואם רע היה, אני הוא אשר את רעתי שבעתים מכם. הלכם יחטא איש? — לכם יכול איש להביא את כל אשר יביא; אתם אינכם בני בחינה; לכם יכול איש לכתב את אשר כותבים לכם אחרים ואתם לא תרנישו בדבר ולא תדעו בין ימינכם לשמאלכם. ואולם לי ולנפשי חטאתי. לי בנפשי ציורתי תמיד את צורתו של מ"ע עברי שבועי הנון, וגם נפתיתי רנע אהר להאמין כי סוף סוף יבואו ימים ועלתה בידי לתת את המובחר כפי אשר הוא מרהף בדמוני! סוף סוף הלא זאת רק ההתחלה — ואולם חטאתי, אמנם חטאתי, כי שכחתי רנע אהר מי הוא הקהל העומד לימיני לתמכני בשוכי הגדול וכי בקרב הקהל הזה אין גם שום אפשרות לעדת סופרים קטנה וטובה כלבני להתקיים.

עתה הנקל לכם לבוא עלי ב"חכמות": אלו היה "הדור" כך ולא כך, כי עתה הצליח; אלו היה ישם העורך נקרא על מכה"ע בפירושו; או להפך: אלו לא היו יודעים גם יחידים מ"ה העומד בראשו; או: אלו היה "הדור" אורגן מיוחד ללאומיות או לציוניות; או להפך: אלו לא היה מתעסק כלל, וכלל בלאומיות או בציוניות; או: אלו נתן יד לסופרים ממנה הצעירים הבאים להתייב עולמות ישנים ולבנות את החדשים והטובים; או להפך: אלו היה אורגן מיוחד לסופרים, רצינים" ולא היה נותן דריסת רגל כלל וכלל להני אחרי ופרחי; או: אלו היה מ"ע המוקדש כלו ל"שאלות היום" (אלהים הוא היודע מה זאת!), או להפך: אלו היה מ"ע ספרותי המיוחד רק לעניני ספרות לבר; או: אלו היה העורך בעצמו כותב בכל גליון וגליון; או להפך: אלו גם המעט אשר כתב לא היה כותב — כי עתה הצליח, העבודה! אם לפלפול, הרי כל אלה ענינים נכבדים מאד, ובטוח אני בחכמינו הסופרים נרס-יאר שיכולים היו לכתוב על כל אחד מאלה מאמר מיוחד, ואפילו מאמר ראשי הנון, לבוא בחריפות ולהראותנו אש פלדות של פלפול; ואולם אם למעשה, הרי הדבר ברור לכל מבין היודע את יחוסי חייו, כי כל אלה אינם מעלים ואינם מורידים, וכי העיקר הוא, כי אין לנו עם, כי אין אנחנו אומה ואין לנו צרכים רוחניים ואין לנו חפץ בחיים ואין אנו מבקשים את המקור לחיים — את הספרות.

"הדור" לא היתה לו שיטה מסוימת, לא היתה לו פרוגרמה! אבל אני בתמימותי דקיתי כי כבר הגיעו מעט נבונים בקרבנו עד לאותה מדרגה, שיבינו כי אין זאת אלא פראזה ריקה אשר לקחו אותה אחרים בהכירה בכדי לסמא את העינים; אני דמיתי כי טוב לו למ"ע

בכלל. מכה"ע האחד עומד בנס סתם, מכה"ע השני עומד בנ"ס עם ר"ת; "הדור" לא היו לו נסים..

ואתם לא האמנתם לי! יום יום דברתי אליכם ואמרתי כי אין לנו עם ואין לנו ספרות ואין לנו תנועה ואין לנו תחיה ואין לנו דבר, ואתם לא אביטם האמין; יום יום דברתי אליכם ואמרתי כי אין לנו סופרים ואין לנו חותמים ואין לנו קוני ספרים ואין לנו כל וכי יש לנו רק פראזות ריקות וכי התנועה הגדולה אשר אתם אומרים אינה אלא דבר מלאכותי, ואתם התפללתם ויצאתם עלי וחשדתוני כי מביט אני ורואה את כל רבר "שהור על נבי שהור; אני אמרתי: אין לנו סופרים בלתי אם ארבעה או חמשה, ואתם: הלא פרחו ספרותנו בשנים האחרונות, הלא יש לנו אלפי סופרים, הלא תנועה לנו, הלא תחיה לנו, הלא ספרות לנו כספרות אירופה, הלא אין לך מקצוע אשר אין לנו מומחים בו; אני אמרתי: אין לנו חותמים ואין העם יודע את קימנו ואת צאתנו ובואנו, ואתם: לאומיות לנו, תחיה לנו, הכל קוראים, הנערות החלו לקרוא, קונטיננט חדש של קוראים נוסף לנו, היינו ככל עם. עתה יבואו נא המעשים, יבוא נא לכל-הפחות עוד מעשה אחד וישפח על פניכם, אני מצדי איני יכול לומר כי היתה לי תקוה וכי תקותי נכזבה עתה — אני ידעתי את כל זאת מראש.

האמונה חסרה לי. לא האמנתי כי יש לנו עם וכי יש לעם הזה צרכים ודרישות ותביעות וחפצים בתור עם, וידעתי כי כל אלה אינם בלתי אם צלצולי קולות היוצאים מפי יחידים המרמים את עצמם או הרוצים לרמות אחרים. אני הן הייתי בעל נסיון, קולוניות ראיתי בונים — ואני ידעתי כי אלה אינן בלתי אם מפעל איש פרטי, מפעל איזה "נדיב", ולכן בסור הסדר הנדיב הזה מעל הקולוניות, וגשמו יום אחד וחרבו והיו כלא היו; שקלים ראיתי נותנים ובנק לאומי ראיתי מיסדים — ואני ידעתי כי לא העם הוא הנותן ולא הוא אשר יסד, ולכן בהרול וס אחד מורשים וגוברים ושתדלנים ועסקנים הבאים בקולי קולות ולוקחים ביד חזקה ומציאים בזרוע נטויה, גרף כל זה כהנדרף עשן, העם איננו נותן ואיננו מיסד; העם איננו, האם היה לי להאמין, להפך מכל הנסיגות ההם, כי הוקא בנוגע למ"ע עברי יעשה גם ויראה הזיון יוצא מן הכלל?

והספרות — למה אכחד מכם? — היתה שקולה בעיני לא פחות מקולוניה שלמה. לא גרוע ערכו של מ"ע בנוגע לחיי עם מערכה של קולוניה ומערכו של בית-ספר ומערכם של שקל ומניה, ואולי גדול ערכה של ספרות ביחוסה לחיי עם שבעים ושבעה מערכם של כל אלה יחד. הספרות היא מקור החיים אשר לעם, אלו באמת היה העם חי, אלו באמת קמה האומה לתחיה, ולא רק על נבי הניר ולא רק בפה ובלשון, כי אז ראשון לסימנים היה שהעם היה מתעורר לבנות לו ספרות, היה מתעורר מאליו, או לכל-הפחות היה מתאמץ להחזיק בידי בונה. את החזיון הזה ראינו בקרב כל העמים הקטנים והחלשים שהתעוררו בעת האחרונה לתחיה, הספרות היתה המעשה הראשון, ואולם עם שאינו מרגיש כי המזון הרוחני הוא צורך אשר בלעדיו אין חיים, וכי הוא צורך אשר אותו עליו לתבוע מאליו, עם כזה איננו עם; עם כזה איננו חי עורר, ואנחנו הן ראינו כי אפילו עד לאותה מדרגה שהגיעו אליה קולוניות ושקלים ומניות וכדומה לא הגיעה הספרות; לא קם "נדיב" אשר תבער החובה בקרב נשמתו ליסר מ"ע הנון ולכלכלו לכל-הפחות שנה אחת או שנים אחדות עד שיתבסס; לא קמה הברת מתנדבים אשר תקבץ סכומים הנונים או

הוא כי לטובה כונתם, העיקר הוא כי הבינותם כשכלכם הוֹך ובלבכם הטהור, כי באופן זה בונים בית לספרות בישראל, אשר סוף סוף היא האחת אשר היא נשמת חיינו וארך לאומיותנו; העיקר הוא כי ארבעה או חמשה הסופרים האמתים אשר לנו עמדו מרחוק, או כתבו רק פעם ושתיים, והניחו מקום פנוי לפרחי הסופרים, הלא הם „טובי“ סופרינו הידועים, לעשות שם את מעשיהם. יהי אלהיכם עמכם, אחי!

ותודה לכם רעי וחברי עורכי מכה"ע האחרים! שלשה אתם למיניכם: אלה אשר דברו טובות על „הדור“, ואלה אשר לא דברו לא טוב ולא רע, ואלה אשר לא ראו בו בלתי אם רע תמיד. ביחוד אני נותן את תודתי לאחרונים אלה. הלא בין האחרונים האלה היה אחד אשר כמעט יכול היה לכתוב על פתחי שערו: „מ"ע המוקדש ביחוד להוצאת דבה על „הדור“. פעם היה „הדור“ בעיניו לסמל צביעות המחזיק עוד בכל דעה קדומה ונושנה, ופעם היה בעיניו לאוכל את היהודים ורואה אותם גרועים מן הצוענים, ופעם נימא מצא בו כי כתב „שואל ולא פאול“, ופעם כי הוציא לעז על הקב"כ בכבודו ובעצמו והיה לצנינים בעיני „המכבד כל קדש“, העיקר הוא כי האנשים שהורי הלב ההם לטובה כונו ולשם שמים, כידוע. העיקר הוא כי הבינו אשר רק על ספרות יבנה בית ישראל והם עשו את כל אשר בכחם לעמוד לימין אותו מכה"ע אשר אמר לה ת ח י ל להשתדל להיות גם הוא בין הכונים את הבית. עתה הלא המטרה הושגה. החלל שוכב, וננשו עתה האנשים שהורים ההם ורחצו את ידיהם על הערף וענו ואמרו: ירינו לא עשו ועינינו לא ראו! כפר לעמך ישראל... ומן החלל יפנו ומדרו אל הערים אשר שם עוד איזו מאות החומים והושיטו את ידיהם לבעבור קבל — הלא ידענ את העדה הנכבדה הזאת. תודתי, תודתי להם!

ותודתי נתונה ומסורה גם לרעי ובני בריתי בעלי „אחיאסף“! סלחו לי על דבר הנסיון; הלא רק איזו אלפי רובל הפסדתם על פיו. אולי הפסדתי אני יותר...

ההיוון תם. המסך יורד. יבואו אחרים אחרי והצליחו והלואי שתעלה בידם להכזיב אותי על פני!

הרשוני נא גם אותי לקרוא לכם „אדונים נכבדים“ ולחתום „ברנשי כבוד“ הידועים והמפורסמים כל כך בקרבנו. דוד פרישמאן.

תשובות הארמיניסטרציה.

לה' מ' כהן-מיטוי, לה' א' בערלאדיר — באל טא ועוד: את הכסף אשר שלחתם בעד „הדור“ לש' 1902 — כתבנו על חשבוניכם; פקדו עלינו מה לעשות עם הכסף?

לה' פֶּאנעלסאהן-ריגא, לה' ליפשיטץ-אנטאפאל, לה' קליינערמאן — זאשעוו ועוד: את כל הכסף אשר שלחתם כתבנו ע"ה שלח"ל לברו, לש' 1902.

לה' ל' כהן-ק'יוב ועוד: את יתר הכסף אשר יעדתם בשביל „הדור“ כתבנו על חשבוניכם.

לה' נ'אלאנדי—מיראפאל ועוד: הספרים „דירונדה“ ו„בירונקה“ נמצאים עוד תחת מכש הרפוס. בקרוב יצאו ונשלח לכם.

יעמיד את עצמו למעלה מעט מבעלי המלאכה של הפרוגרמות, המיתים את עצמם בחניקה על כל תנועה ותנועה חפשית, וחשבתי כי על מ"ע הגון להשתחרר מעט מן הפלפול האוכל אותנו גם בספרותנו העתית החדשה בכל פה, ואמרת כי די למ"ע הגון אם ישתדל לתת לקוראיו מאמרים אחדים טובים שיהיו טובים כשהם לעצמם — ולא יותר.

ואולם מודה אני כי חטאתי, מודה ועוזב אני את דוכני „הדור“ סוסק מלצאת.

עוד יום אחד ועוד יומים; וזרה השמש ובא השמש — והגליון האחרון יבוא לידי קוראיו! ועוד יום אחד ועוד יומים, וזרח השמש ובא השמש עוד פעם, עוד שתיים; גליון חדש לא יבוא עוד — והקוראים לא ידעו לא בכואו ולא בהדלו — ועוד מעט והכל יהיה נשכה.

ואולם — הלא עם אנחנו! הלא קמנו לתחיה! הלא יש לנו תנועה גדולה!

והפראזה תעשה גם להבא את שלה כאשר עשתה עד עתה. הפומנים יושרו, רמ"ח השופרות יתקעו ושם"ה הפעמונים יצלצלו... יש לנו מכביים! יש לנו נשפי חשק, „עוד לא אבדה תקותנו“, חשמונאים, ריפיראטים, שקלים, מניות, קולוניות, צעירים, יש לנו ברוך-השם הכל, ורק דבר אחד קטן אין לנו — ספרות אין לנו.

או גם ספרות יש לנו! יש לנו ששים רבוא סופרים, יש לנו אלף אלפי אלפים קוראים, יש לנו ברוך-השם הכל, ורק דבר אחד אין לנו — אין לנו אלף חותמים למ"ע פשוט שלא בא לשם עסק ולא הבין לעשות סחורה.

מוכן מאליו כי לא העם הוא האשם, כי אם אותו מכה"ע לא היה טוב ומתוקן, ועל כן לא היה מקבל; אותו מכה"ע לא „אהב“ את העם, ועל כן לא אהב העם אותו. — יהי כן! יהי אלהים עמכם, עלו אתם והצליחו!

ואני אין לי עוד בלתי אם לתת את תודתי לכל אלה אשר עמלו עם „הדור“ במשך שנתו האחת.

תודה לכם, אתם החותמים! הלא אתם המעט ותודתי גדולה, ולכן יעלה בחלק כל אחד מכם מנה יפה וגדולה מתודתי. תודה לכם על כל אשר עמלתם והשתדלתם בקרב אחיכם לתת למ"ע זה יד בתוככם. אמרו לאלהים, לאלהים זה אשר עשיתם לכם ואשר תקראו לו „עם“, כי את חסדו ואת אמתו עם מ"ע זה לא במהרה אשכה.

ותודה לכם גם אתם סופרי, אשר עמדתם לימיני! אמת היא כי טרחנים וסרבנים אתם מעט ולא על נקלה יכול איש לשאת את טרחכם ואת משאכם; אמת היא, כי זה נעשה „ברונג“ על כי נשתנה במאמרו קיץ אחד של י"ד אחד או שני קוצים של שני יודי"ן, וזה פרש לזוית שלו ולא יסף לדעת אותי משום שהאורתוגרפיה שלו לא נתפשרה עם שיטת האורתוגרפיה של „הדור“ או משום שהטרנס-קריפציה שלו במלים זרות לא התאימה עם שיטת הטרנסקריפציה של „הדור“ או משום שמלים מחורשות אחרות בתכלית החידוש לא היו מובנות היטב לעורך „הדור“ בלי ספרי-מלים חדש; וזה סר מעלי ועזבני משום שנדמה לו כי מתכוין אני כנגד „הצעירים“, וזח משום שנדמה לו כי נושא אני פנים יותר מדי להצעירים, וזה משום שלא מצא אצלי שיטה, וזה משום שלא יכול לדור בכפיפה אחת עם עורך אשר יאסף לתוך מ"ע שלו מאמרי אותו סופר שאינו חביב לנו, וזה בלי כל טעם וסכה אלא משום שכך נאה וכך יאה! העיקר

ת כ ז ה ע נ י נ י מ :

גליון	גליון
2	6
1	42
9	33
12	14, 10
8, 7	14
14, 13, 12	36
47	9
9	50
11	16
17	33
43	34
49	17
23	27, 26, 25, 24, 23, 22, 15
31	29, 28
1	30
9, 8	28, 22, 18, 13, 10, 6, 5, 2, 1
22	1
8	6
13	24
23	18
37	36, 6, 1
44	22
9	40
26	7
38	35
39	37
21	4
19, 18, 13, 11, 9, 8, 7, 6	15
26	30
13	40
34	11
34	18
28	21
1	10, 8, 6, 4, 3
7	24, 22, 20, 17, 16, 15, 14, 13, 12
7	19
45	45, 36, 30, 26, 25, 23
46	32, 31, 37
5	33
33	43, 42
20	37, 18
18, 17	6
38	44, 33, 32, 28
48	42
21, 16, 10	6
9	39
38, 37	17
41	39
4, 1	41
3	49
48	47
36	44
26	11, 9, 7, 6, 5
4, 2	33, 28, 27, 24, 22, 21, 20, 19, 18, 17, 16, 15, 14, 13
20	36, 35
27	39
25	13
12	15, 14
7	16
41	23
1	31
5, 3	12, 11
	45
	20

ל'וד הולך ודור בא, יהושע טהאן
 ד"ר גוטמאן, בקרת, ד. פ.
 דרך תשובה, ד"ר ש. ברנפלד
 ד"ר יצחק רילף, ש. ראבינאוויץ
 ד'אמנות העברית : אלפרד נאסיג, ר. בריינין
 האספה הכללית לחברת ישוב א"י, ר.
 האוצר הלאומי, ד"ר נ. סירקין
 הבינו ודברו, שפ"ר
 חברבר החצרני (פיליטון), שלום עליכם
 הכשוורה (שיר), בן ציון
 הכחירות באוסטריה ואונגריה והיהודים, שמעון מנחם לור
 הביננו ! אליהו חיים רחלון
 הגיטו החדש (פיליטון), ד"ר ש. ברנפלד
 הגולים (פיליטון), א. ה. ראבינאוויטש
 הדור
 הדפים האחרונים (ציור היסטורי), א. ז. ראבינאוויטש
 הדילגציה בפאריו, א. ליודוויפול
 ההצלחה (פרבולה), איגן לירש
 הודאה במקצת, ש. פ. ראבינאוויץ
 הודעת המלאכות, ד"ר י. וו. עלענאו
 הוא והיא (שיחות רמוזים), י. ל. פריץ
 היו המעמיקים, ד"ר ש. ברנפלד
 הומיר והשושנה (ספור), ר. בריינין
 הזוכים (שיר), אפרים פוקסאן
 הזיות, יעקב ויטאל
 הזהיר בלא תעשה (פיליטון), א. ה. ראבינאוויטש
 הטבקנים (רשימות), ש. בן-ציון
 היהודי הנצחי באגדה ובפואוזה, י. ל. ברוכוביץ
 היהודים בספרות הצרפתית, א. ליודוויפול
 היא ואנכי (דרוי), ה. ד. נאמבערג
 היהודים בגליציה, שמעון מנחם לור
 היצירה (שיר), י. ל. ברוכוביץ
 הים וההר, ג"ס
 המתנכבים בעם (שיר), ח. נ. ביאליק
 המלכה ויקטוריה והיהודים
 המאור שבתורה (פיליטון), י. א. טרויואש
 המלון העברי, ד"ר ש. ברנפלד
 המדור השמיני בגיהנם (פיליטון), לצפר
 הנאווה כודילסכרג (שיר), ש. משרניחובסקי
 הננו ועלינו, יהודה שטיינבערג
 הצלע והחרוז (אגדה), הג"ל
 הקולטורא העברית מה היא ? ד"ר ש. ברנפלד
 הקפות (שיר), שאול משרניחובסקי
 הקונגרס החמישי, ד"ר ש. ברנפלד
 הרהורים, הלל צייטלין
 הרחיבו גבולותיכם, יעקב ויטאל
 הרב ובן הרב (תמונה), ה. ד. נאמבערג
 הרחבת הגבולים, יוסף קליוזנר
 השקפה על דברי המדינות, בכל גליון חוץ מגליון 1
 הזוואפים (פיליטון), י. ח. טבוב
 השושנה (ספור), אם כל חי
 ז'איה השופט ? מרדכי בן הלל הכהן
 והמשכילים ויהודי, ל. סליצאן
 וולאדמיר סערנעוויטש סאלאוויטש, ל. קאנטאר
 זמורת זר, אליהו חיים רחלון
 זמירות ממעון הקיץ (רשימות), מרדכי בן הלל הכהן
 ז'כרת מרבי השכלה בישראל, Ch. F.
 חג היובל (פיליטון), א. ז. ראבינאוויטש
 חזון אם (ציור), י. ל. פריץ
 חיים (רשימה), י. ראבינאוויץ
 חליפות ותמורות, ד"ר ש. ברנפלד
 חקים ומשפטים ליהודים

אבותינו ואבות צוריהם, א. ליודוויפול
 אברהם יוסי קרמינסקי (ציור), יהודה שטיינבערג
 אגרות, ש. קוטלר
 אורגניזציה, אליה חיים רחלון
 איש צבא (תמונה), ס. אומנסקי
 איסורו זינגער, ר. בריינין
 אל צפורי (שיר), מ. מ. ראליצקי
 אל קוראי הדור, המ"ל
 אליון קי, ר. בריינין
 אלפי קולות (שיר), א. ש. שוואריץ
 אל חולמי החלומות, ר. בריינין
 אם לא למעלה מזה (ציור), י. ל. פריץ
 אנשים וספרים : פריעדריך נייעצטשע
 אנטישמיות של חמש ועשרים שנה, ד"ר ש. ברנפלד
 אנחנו והמסחר, מרדכי בן הלל הכהן
 ארוכות וקצרות (פיליטון), אפרתי
 ארבע דורות ארבע מיתות, י. ל. פריץ
 ארנאלד באקלין, S. H. G.
 ארבע אבנים טובות (חזון), י. ל. פריץ
 אשר בן אשר (ציור), יהודה שטיינבערג
 ארצות המערב, ש. ב"ד, בכל גליון חוץ מגליון
 באולם הגדול (מהתלה), י. ל. פריץ
 בבציר (שיר), אליהו הלוי לעווין
 בגן (חזון), שלום אש
 בגן העיר (ציור), מ. ב. לובניק
 בדרך (שיר), בן ציון
 בין אדני השרה (ספור לילדים), בוקי בן יגלי
 בית עולם (שיר), ח. נ. ביאליק
 בין קברות אלהים מתים (קטעים), א. ל. יעקובוביץ
 בין קדש לחול (ציור), יהודה שטיינבערג
 בלבול המושגים, ד"ר שמריהו הלוי
 כליל אביב (שיר), מ. מ. הורוויץ
 כלילה " א. הופנשטיין
 כמכתבי העתים, G.
 W. " "
 Ch. " "
 z. " "
 d. " "
 * " "
 F. " "
 " " "
 כמחשבה ובמעשה (ציור), י. ברשרסקי
 כמרוקו, אלדש הגלילי
 כנאות הרים, י. ל. ברוכוביץ
 בעבר ובהווה, ד"ר ש. ברנפלד
 בערב (שיר), בן ציון
 בקרת : "אש יוחנן", יוסף קליוזנר
 " הזמיר", שופר
 " כל אגדות", שופר
 " למען אחי הקטנים", שופר
 " גן הילדים", י. ש.
 בקור (שיר), יעקב כהן
 ברוכה, S. א. ב.
 A. " "
 מנחם אב
 משה אלעזר אייזענשטארט
 בשורת ספר, א. שולמאן
 בתי הספר ביפו, גור
 בתוך הסירה, גור
 ב'רליהו (תמונה), י. שטיינבערג
 גזע עממיות ולאומיות, ד"ר נחמן סירקין
 גלות בתוך גלות, ד"ר ש. ברנפלד
 גלגול ספר (מעשה), שלום אש
 געגעיס (שיר), פריץ הירשנבין

גליון		גליון	
50	I. Ch. סך הכל של אחת השאלות,	35	ידועות הטבע והאסתטיקה, יעקב ווייצער
44, 31, 30, 27, 26, 25	ספר הקבצים (נ' כפופה), נענדעלע נויכר ספרים	37	ימים טובים (פיליטון), מ. ב. לובניק
28	ספרים ואגדות, יהודה שטיינבערג	25	יקוב הדין את ההר, מיכאל ראבינוביץ
29	ספרות היהודים בארץ החדשה, מ. זיפערט	29	ישראל — שאור שבעיסה, ד"ר ש. ברנפלד
30	ספרותנו, א. צסקיס	36	כוכבי הביצה (אגדה), יהודה שטיינבערג
21	כתו (שיר), א. הופשטיין	4	ככבים מציצים לכבים (שיר), ח. נ. ביאליק
14	עבדים היינו (פיליטון), לצפ"ר	22, 21, 19	לאומיותנו, ברנר לור
1	עדוארד ברנשטיין, י. וו.	21	להזהיר על האזהרה, מרדכי בן הלל הכהן
41	עדוארד ברנשטיין, ד"ר ש. ברנפלד	42	לומברוזו כבית מולסטיו, זלמן לפירות
5, 1	על מפתן המאה העשרים, ר. בריינין	10	לילה על פני השדה (חזון), ה. ד. נאמבערג
21, 19, 5, 2	עלים בודדים (פיליטון), א. ליודוויפול	26, 25	ליבוש בולגר (ציור), י. שטיינבערג
10	על שפת ים יפו, גור	30	לילה בשדה (רשימה), מ. ב. לובניק
16	על הרועים הרעים, מרדכי בן הלל הכהן	47	ליל סתו (שיר), יעקב פיכמאן
28	על ראש גבע (שיר), יעקב כהן	23	למה רגשו, מ. ל. לילענבלום
32	עלים נובלים (ציור), ניסן טורב	4, 2	לפני בוא המורה (ציור), י. ברשדסקי
44, 43	על הרבנים הכפולים, רב כפול	17	לפני בוא הקיץ (רשימה), שלום אש
35, 34	עם היוכלים (ספור לילדים), בוקי בן יגלי	30	לתקנת ספרותנו (פיליטון), בר קצין
3	פוחה והולך (ציור), י. ל. פריץ	1	מאורעות ומעשים, בכל גליון חוץ מגליון
31	פזמון (שיר), נח	10	מאקס פאן פעטטענקאפער, ד"ר פנחס לאנדוי
47	פיינבערג (רשימה), שלום אש	27	מאיר איש שלום, שאול הורוויץ
24	פעולה מוסרית חיובית, ד"ר ש. ברנפלד	29	מאורע קטן (רשימה), י. ברשדסקי
38	פרקים בבקרת, ר. בריינין	39	מאגדות החיים, י. ל. ברוכוביץ
40, 39	ציאורי לומברוזו, מאקס נאָרדוי	46	מאי חנוכה (ציור), יהודה שטיינבערג
17	צללים (פיליטון), א. שולמאן	46	מאקס נאָרדוי על הישוב הפלשטיני, יוסף קלויונער
38	צללים, יהודה שטיינבערג	7	מדינה בתוך מדינה, הנ"ל
3	צמח גד (שיר), י. ל. פריץ	48	מה זה נמוס ספרותי, י. ה. שביב
12	צפרירים (שיר), ה. נ. ביאליק	8	מהשבה בעצה, ש. פ. ראבינוביץ
5	קולטורא עברית — קולטורא לאומית, ד"ר ש. ברנפלד	20	מי נדחה מפני מי, נושה ליב לילענבלום
15	קולטורא לאומית, ש. צ. זעצער	1	מכתב אל העורך, אחד העם
24	קומו (ציור), ה. ד. נאמבערג	7	" " "
45	קומו רוני (שיר), בן ציון	19	מכתבים מפאריז, איברהים
38, 37	קולטורא כללית ולאומית, ד"ר דוד ניימארק	25, 23, 22	" מאורסה, ברק
5	קללת שכיב מרע (ציור), י. ל. פריץ	48, 38, 36, 33, 32, 24	מכתבי אחד הצעירים, הלל צייטלין
27	רחות מנשבות, אליהו חיים רחלין	24, 20	מכתבים ע"ד הספרות, דוד פרישמאן
29	ראה ואינו נראה (פיליטון), י. שטיינבערג	35	מכתבי למך בעל מחשבות (פיליטון), ש. ל. ציטראן
19	רסיסים, י. ברשדסקי	35	מכתב גלוי לעורך "המליץ"
43	רק היא (אגדה), א. ל. יעקובוביץ	40	מכתבים מלונדון: אריאל
39, 32, 31, 23, 16, 14, 11, 9, 8, 5	רשימות שונות,	48	מכתבים מברלין: אנשים חדשים, ר. בריינין
4	שאלות השוטות (פיליטון), ל. פ"ר	49	מכתב אל העורך, ח"י קצנעלסאן
20	שאלה כפולה, שמריהו הלוי	14	מלאכת מחשבת — תחית האומה, ד"ר ש. ברנפלד
47, 45, 42	שאלות הלשונות שלנו, יעקב ויטאל	31	מלחמה (ציונים), שלום אש
36	שהחיינו (פיליטון), בר קצין	12, 11	מן הזוית (רשימות), ש. בן-ציון
50, 49	שיחות חסידים, יהודה שטיינבערג	31	מספרים יוכיחו, א. בן ישראל
50	שושנה נדחת (שיר), בן-ציון	4, 3, 2	מעט השבונות, יוסף קלויונער
45, 44, 43	שלום יעקב אברמאוויטש, ר. בריינין	8	מענין לענין (פיליטון), יואל פויטט
50	שמואל (חזון), א. ל. יעקובוביץ	11	מעין בקרת, לצפ"ר
4	שקרים מוסכמים, F.	15	מעט פילוסופיה מעט מליצה (פיליטון), י. א. טרוואש
34, 33, 32	שרל בודליר, ד"ר ישראל גאלדמאן	46	מעשה פשוט, יעקב ראבינוביץ
12	שתי רשויות, J. Ch.	49	מעט זכרונות (פיליטון), א. ל. מיניץ
6	תכן החיים, ד"ר ד. ניימארק	30	מקצר רוח, מנחם הורוויץ
49, 47, 46	תקופת הבקרת, אליהו חיים רחלין	42	מרשימות שריה הסופר (פיליטון), א. ז. ראבינאוויטש
40	תשובות הרידקציה	13	משא נפש (שיר), מ. מ. הורוויץ
15	התחדש (ציור), דוד פרישמאן	26	משני עברי דלת (ציור), י. ל. פריץ
50	* * * (מכתב מאת העורך), דוד פרישמאן	32	משפטים אדבר, אליהו חיים רחלין
7	" (שיר), י. נ. גנעסין	35	משפטים עם השופט
23	" " " " " " " " " "	49	נגינה (שיר), י. ל. ברוכוביץ
46, 35, 27	" " " " " " " " " "	3, 2, 1	נסיונות לפתרונים, ברנר לור
43	" " " " " " " " " "	40	נסיון (מעשה), י. ראבינוביץ
48, 42	" " " " " " " " " "	37	נפתולי אלהים, ד"ר ש. ברנפלד
		35	נר שבת, יהודה שטיינבערג
		36	נסיגדה (שיר), א. נ. גנעסין

Die Welt

Zentral-Organ der Zionisten, erscheint am
Sitz und unter Aufsicht d. Actions-Comités
zu Wien an jedem Freitag und bringt zu
allererst authentische Nachrichten über die
zionistische Bewegung u. die Colonialbank.

ABONNEMENTSPREIS für RUSSLAND:

Ganzjährig Rub. 7, 1/2-jährig Rub. 3,50, 1/4-
jährig Rub. 1,75. Für Inserate: die 4 Mal
gespaltene Petitzelle 10 kop.

Unsere Agentur für Russland hat der
Verlag „Achiasaf“, Warschau.
Die Administration „Die Welt“ Wien IX
Türkenstr. 9.

I. „Еврейские мотивы“ Сборник Сионистских стихотворений на русск. языкѣ, издание II, исправленное и дополненное. Цѣна 75 коп.

II. „Грядущее“ Стихотворения Л. ЯФФЕ. Ц. 1 руб. Роскошное издание обоихъ сборниковъ. По 2 руб.

III. № 1. ד"ר מ' יעוונין היגיענישע ביבליאמעק ריזיליכקייט און גיוונד צווייטע אויסגאבע 8 קאפ. מיט פארמא.

Требование адресовать:

Гродно, Вецалелю Яффе.
Варшава; „Ахiасафъ“, „Тушия“ или „Галоприсъ“.

ה ש ל ח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המזיל: חברת „אחיאסף“. העורך: אשר ניצברנ.

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת העשירית

וזה תכן עניניה:

- (א) חגורת ישראל.
- (ב) סניגוריא. (השקפה היסטורית. ד).
- (ג) רשימות אמן עברי. (חמשך).
- (ד) הדת והלאומיות כזמרת הקודש. (המשך).
- (ה) התורה והחיים.
- (ו) לדרך רחוקה. (ציור).
- (ז) ציון (שיר).
- (ח) מן המערב (שיחות ספרותיות. ז).
- (ט) שפת עבר וספרותה כאמריקה. (המשך).
- (י) רועים ועדריהם. ו.
- (יא) ענינים שונים (השערה בענין אנשי כנסת הגדולה. מאיר איש שלום. — מסחר היין בכבל והעיר אַטשמיארוין בתלמוד. ד"ר א. קאמינקא).

מחיר החתימה לשנה: ברוסיה 6 ר"ב, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען,
כאשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראַנק, בארץ-ישראל 15 פראַנק,
לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

לחותמים על „השלח“ ויהודר: ביהר יוול המחיר בשני רוב, וישלמו
לשנה 10 רוב, לחצי שנה 5 רוב, לרבע 2,50 רוב.

כתבת השלח:

Издательство „АХИАСАФЪ“ Варшава.

הוצאת חברת „אחיאסף“.

ספר מלים

עבר-רוסי

מאת ישראל הומברג.

כולל כל המלים שנמצאו בכה"ק עם מראה מקומן בתנ"ך
ותרגומן לשפת רוסיא לתועלת המורים והתלמידים וכל
שוהרי שפת קדש.

נדפס בפורמט קטן (טאשענווערטערבוך) על נייר טוב
ובתכלית היופי.

מחירו 1 ר', עם פארטא 1,10.

מכורך 1,30 ר', עם פארטא 1,40.

Издательство „Ахiасафъ“, Варшава.

הוצאת חברת „אחיאסף“.

על פרשת דרכים

קובץ מאמרים מאת אחד-העם

מהדורה חדשה

בשני חלקים

כולל כל המאמרים של אחד העם שבאו בדפוס עד הומן
האחרון.

יצא לאור החלק הראשון

עם הקדמה חדשה מאת המחבר.
נדפס בברלין בדפוס משובח ועל נייר טוב.

מחירו 1,25 ר', עם פארטא 1,35.

מכורך 1,55 ר', עם פארטא 1,65.

Издательство „Ахiасафъ“, Варшава.

Verlag „Achiasaf“, Warschau.

עם איז ארויס פון דרוק

שירי-שם

נאציאנאלע ליעדער אין זארגאן

פון שמי-אבן.

פרייו 25 ק' מיט פארטא 30 ק'.

Издательство „Ахiасафъ“, Варшава.

Verlag „Achiasaf“, Warschau.

יאהרגאנג

דער יוד

פיערטער

ערשיינט יעדע וואך

די איינציגע צייטונג פאר דעם יודישען פאלק אין דער שפראך וואס ער רעדט און פערשמעהט. די איינציגע צייטונג וועלכע קענען לעזען קליין און גרויס. יונג און אלט.

דורך דעם יודי קענען די לעזער זיך בעקענען מיט די ווערק און שאפונג פון אונזערע בעסטע יודישע פאלקס שרייבער אזוי אויך מיט די בעסטע יודישע שריפטשטעלער וועלכע שרייבען אין העברעאיש און אין אלע אייראפעאישע שפראכען ווייל אין יודי שרייבען אלע אויף א שפראך וואס דאס יודישע פאלק רעדט און פערשמעהט.

ביזאהר זענען געווען אין דעם יודי ארטיקלען פון די דאזיגע שרייבער:

אבראמאווטש ש. י. (בענדעלי מוכר ספרים) אייזענשארט מ. א. דר. אמת. אש. ביאלוק ה. נ. בעל מחשבות. בערנפעלד ש. דר. בן-עמי. בריינין ר. דינענזאהן י. הורוויץ ח. דר. הארעני אבנ. וויסבערג י. י. זונער א. יפה ר. לוריא יוסף דר. לילענבלום מ. ל. לעווינסקי א. ל. לעווי ש. דר. מאנדעלשטאם מ. פראץ נאמבערג ה. ר. סעקטאר מ. פינסקי ד. פרוג ש. פריעדבערגא. ש. פרישמאן דוד. פרוץ י. ל. רייזע א. ציטראן ש. ל. קלויזנער יוסף. ראבינצקי. ח. ראזענפעלד מאָרדכי ראזענפעלד ש. ראבינצוויטש א. ז. שאך פאביס. שולמאן א. שטיינבערג י. שלום עליכם און נאך פיעל אנדערע.

- די ביזאהעריגע פראגראם פון "יוד" ווערט פון ניי-יאהר פער גרעסערט און וועט בעשטעהן פון די פאלגענדע אבטהיילונגען:
- I. לייטאָרטיקלען. — II. פובליציסטיק. — III. פאליטישע איבערזיכט. — IV. די יודישע וועלט. — V. אלגעמיינע וועלט-נייעס. — VI. צייטונגס-שטימען. — VII. יודישע שטעדט און שטערטליך. — VIII. צווישען אונז נערעדט. — IX. צייטונגען פון דער וואך. — X. מען שרייבט אונז. — XI. בעלעטריסטיק. — XII. שירים. — XIII. היסטארישעס. — XIV. אהן ישראל. — XV. ביאגראפיעס. — XVI. פאפולערע וויסענשאפטליכע ארטיקלען. — XVII. קריטיק. — XVIII. פעליעטאָנען. — XIX. די נרויסע וועלט. — XX. נייעס אויס דער וויסענשאפט.

מיט דער ערשטער נומער פון דעם נייעם יאהר בעקומען אלע אבאנעמענטן אומזיסט א וואנד-קאלענדאר פראכטפאלל געדרוקט אין 3 פארבען, וועלכער וועט ניטצען דאס גאנצע יאהר פיר יעדעס יודישע הויז.

אלע נייע אבאנעמענטן וועלען בעקומען אומזיסט דעם אנהויב פון דער ערצעלהונגן "חשמונאים" פון א. ש. פריעדבערג און אויך די ערשטע ערצעלהונגען פון דער סעריע "קליינע מעגשעליך" פון שלום עליכם.

אבאנעמענט פרייז פון דעם יוד

יעהרליך — 5 רובעל, האלביעהרליך — 3 רובעל, פיערטעליעהרליך — 1 רובעל (50 קאפ), פאר 1 מאנאט 60 קאפ. יעהרליכע אבאנעמענטן קענען אויך אויסצאהלען די 6 רובעל אין 3 ראטען: ביים אבאנערען: 2 רוב, דעם 1-טען אפריל: 2 רוב, און דעם 1-טען אויגוסט די לעצטע ראטע — 1 רובעל.

כדי צו געבען אונזער פאלק אזוינע ווערק, וואס זאלען איהם זיין אי אינטערעסאנט. אי ניטצליך, האבען מיר בעשלאסען פון ניי-יאהר אן ארויסצוגעבען א מאנאטליכען זשורנאל, וואס וועט ערשיינען אונטער דעם נאמען:

די יודישע פאמיליע

א מאנאטליכער יודישער זשורנאל פיר ליטעראטור און וויסענשאפט.

דאס וואס איז ניט מעגליך צו געפינען אין א צייטונג, ווייל איבער די טעגליכע צייטונגס נייעס און לעבענס פראגען קען מען ניט דרוקען קיין גרויסע ווערק, וועלען די לעזער אין זשורנאל "די יודישע פאמיליע" געפינען — גאנצע ווערק פאר יודישע לעזער און איבערזעצונגען פון די בעסטע יודישע און די בעוואוסטע אייראפעאישע שרייבער.

בכלל וועט דער זשורנאל "די יודישע פאמיליע" זיין רייך אין אינהאלט און וועט ענטהאלטען פאלגענדע אבטהיילונגען:

- (א) גרויסע און קליינע ראמאנען און ערצעלהונגען פון יודישען לעבען אין די נייע און אין די אלטע צייטען. — (ב) היסטארישע און וויסענשאפטליכע ארטיקלען. — (ג) רייזע בעשרייבונגען אין די ווייטע מדינות, אויך ערצעלהונגען פון דער גאנצער געשיכטע. — (ד) לעבענס-בעשרייבונגען פון בעריהמטע מענער און פרויען. — (ה) בעשרייבונגען וועגען אלע לענדער וואו יודען וואהנען, איבערהויפט ארץ ישראל. — (ו) קריטיק איבער נייע ביכער און ביבליאגראפיע. — (ז) ניטצליכע ידיעות וואס יעדער מענטש דארף וויסען אין זיין הויז, זיין פאמיליע. — (ח) נייע ערפינדונגען, אנעקדאטען, גלייכע ווערטליך, פאלקסלידער, שפריכווערטער און שכל'דיגע רעד פון גרויסע לייט.

אויסער דעם וועט אין מאנאטליכען זשורנאל זיך געפינען א בעשטענדיגע אבטהיילונג מיט דעם טיטעל "ראש חודש" וואו עס וועט גערעדט ווערען וועגען טעגליכע און וואכענדיגע יודישען לעבען אין חודש.

אין דעם זשורנאל ארבייטען די בעסטע יודישע שרייבער.

דער זשורנאל וועט ערשיינען פון ניי יאהר אן פינקטליך יעדען מאנאט א ביכיל יעדעס ביכיל וועט האלטען 4 דרוקבאגען גרויסעס פארמאט (64 זייטען) געדרוקט אויף שענעם פאפיר מיט נייע שריפט.

אבאנעמענט פרייז פון דעם מאנאטליכען זשורנאל "די יודישע פאמיליע": יעהרליך 4 רובל; האלביעהרליך 2 רובל; פיערטעליעהרליך 1 רובל. יעדעס מאנאטליכע העפט 40 קאפ.

וויילענדיג אז דער נייער זשורנאל זאל צווישען די יודישע פאמיליעס פערבייטערט ווערען און אויך אז אונזערע אבאנעמענטן פון "יוד" זאלען בעקן מען דעם זשורנאל צוזאמען מיט דער צייטונג האבען מיר בעשלאסען אז פאר די אבאנעמענטן פון "יוד" איז דער פרייז פון דעם מאנאטליכען זשורנאל:

די יודישע פאמיליע

די אבאנעמענטן וואס שרייבען אויס דעם "יוד" אויף אויסצאהלען אין ראטען קענען אויך דעם זשורנאל "די יודישע פאמיליע" אויסשרייבען אויף אויסצאהלען אין די ערשטע צוויי ראטען פון "יוד": ביים אבאנערען 60 קאפ, און 25 קאפ, פארטא און דעם 1-טען אפריל 50 קאפ, און 25 קאפ, פארטא. די אדרעסע: Administration "DER JUDE" Krakau, Gertrudagasse Nr. 16.

פיר רוסלאנד: 25. Товарищество „Ахиаסף“, Варшава, почтовой ящикъ 6. טואַראַד 6.